Hf – profil og funktion

En undersøgelse af hf-kursister på toårig hf

EVA
DANMARKS
EVALUERINGSINSTITUT

Indhold

Indledning	**4**
Perspektiver på hf	**6**
Hf-kursisterne – hvem er de, og hvor kommer de fra?	**12**
Valget af hf	**17**
Kursisternes oplevelse af hf	**24**
Uddannelsesvalg efter hf	**32**
Metoden bag rapporten	**40**

Indledning

Danmarks Evalueringsinstitut præsenterer i denne rapport resultaterne af en undersøgelse af hf's funktion og profil belyst gennem en analyse af hf-kursisterne på toårig hf. Undersøgelsen sætter fokus på, hvor hf-kursisterne kommer fra inden hf, deres årsager til at vælge hf og deres oplevelse af hf som uddannelsesvej og læringsmiljø. Endelig kortlægges hf-studenternes uddannelsesmønstre efter hf. På den måde tegnes et billede af hf's funktion for forskellige kursister og i uddannelsessystemet.

Hf på dagsordenen

Danmark har fire gymnasiale uddannelser – tre treårige og en toårig hf. Stadig flere vælger en gymnasial uddannelse, og det gælder også hf, hvor tilgangen er øget de seneste år.

Hf har en række udfordringer set i forhold til de øvrige gymnasiale uddannelser. Hf-studenter opnår gennemsnitligt lavere karakterer end studenterne på de øvrige gymnasiale uddannelser. De overgår i mindre grad til videregående uddannelser og har et større frafald på de videregående uddannelser. Samtidig er der et større frafald i løbet af hf. Disse forhold skal ses i lyset af, at kursistgruppen på hf har en større andel kursister med et svagt fagligt udgangspunkt (målt på grundskolekarakterer) og fra gymnasiefremmede hjem end de øvrige gymnasiale uddannelser.

De samlede udfordringer for hf har sat fokus på, om hf er tilrettelagt hensigtsmæssigt. I den sammenhæng mangler der viden om, hvilken funktion hf har for forskellige kursister, og hvordan kursisterne oplever hf.

En undersøgelse af hf-kursisterne

Denne undersøgelse retter derfor blikket mod hf-kursisterne. Formålet er at give et indblik i hf-kursisternes uddannelsesveje, motivation og bevæggrunde for at vælge hf, som de forskellige aktører på uddannelsesområdet kan bruge i deres arbejde med at udvikle hf og den rolle, hf skal spille i det samlede uddannelsessystem.

Rapporten retter sig dermed både mod politiske beslutningstagere og mod ledere og lærere på uddannelsesinstitutionerne. Samtidig er den også relevant for andre aktører i uddannelsessystemet, der har interesse for hf-kursisternes motivation og oplevelse af hf som uddannelsesvej og læringsmiljø.

Hvad har vi undersøgt – og hvordan?

Undersøgelsen har både et beskrivende og et forstående sigte. Undersøgelsen opererer med tre faser, *før, undervejs i* og *efter* hf, og omfatter både et kvantitativt og et kvalitativt analyseelement.

Med udgangspunkt i registerdata beskriver vi hf-kursisterne med fokus på, hvor de kommer fra, *før* de begynder på hf. På baggrund af kvalitative data søger vi derefter at forstå deres årsager til at vælge hf. På baggrund af kvalitative data fokuserer vi desuden på hf-kursisternes oplevelse af uddannelses- og læringsmiljøet *undervejs* i hf. Endelig kortlægger vi på baggrund af registerdata hf-studenternes overgang til og valg af videre uddannelse *efter* hf.

De kvantitative og kvalitative analyser giver tilsammen et billede af, hvilken funktion hf har for forskellige kursister – og i uddannelsessystemet – og hvilke udfordringer der tegner sig for hf.

De kvantitative og kvalitative analyser

De kvantitative analyser baserer sig på registerdata fra Danmarks Statistik. I analysen af, hvor kursisterne kommer fra inden hf, tages udgangspunkt i optaget til toårig hf i 2013. I analysen af hf-studenternes videre uddannelsesvalg tages udgangspunkt i årgangen, der blev studenter i 2011, og disse følges frem til udgangen af 2013. For at perspektivere resultaterne om hf-studenternes uddannelsesvalg efter hf sammenlignes hf-studenterne med studenter fra samme årgang fra stx. Analysen er afgrænset til en sammenligning med stx, som har vægt på de samme faglige hovedområder som hf.
Den kvalitative undersøgelse består af en interviewundersøgelse med otte gruppeinterview med i alt 45 hf-kursister på første år fordelt på fem institutioner, der udbyder hf, herunder både VUC'er, gymnasier og hf-

kurser. Undersøgelsen medtager alene kursister på den toårige hf og ikke enkeltfagskursister.

Læsevejledning

Rapporten indledes med et kapitel, der dels sammenfatter hovedresultaterne på tværs af analyserne, dels peger på vigtige perspektiver for hf på baggrund af den samlede analyse. Rapporten indeholder desuden:

- Et kapitel, der kvantitativt beskriver, hvor hf-kursisterne kommer fra *inden* hf
- Et kapitel, der kvalitativt belyser kursisternes forskellige typer af begrundelser for, hvorfor de vælger hf
- Et kapitel, der kvalitativt belyser hf-kursisternes oplevelse af hf's læringsmiljø
- Et kapitel, der kvantitativt beskriver de færdige hf-studenters valg af uddannelse *efter* hf
- Et kapitel, der beskriver undersøgelsens metoder.

I rapporten bruges ordet kursister om alle, der går på toårig hf, uanset om de går på gymnasium, hf-kursus eller VUC.

KORT OM TOÅRIG HF

Hvad er hf?
Uddannelsen højere forberedelseseksamen (hf) er en af de fire gymnasiale uddannelser i Danmark, der kvalificerer til videregående uddannelser. Uddannelsen har et studie-forberedende og almendannende sigte og udbydes som en toårig uddannelse på gymnasier, hf-kurser og voksenuddannelsescentre (VUC'er). Hf udbydes desuden som enkeltfagsundervisning for voksne.

Optagelse
Hf retter sig mod unge og voksne, der ikke kommer direkte fra 9. klasse. For at blive optaget skal man have afsluttet 10. klassetrin i grundskolen eller haft anden undervisning på tilsvarende niveau.

Tilgang til toårig hf
I 2013 begyndte 9.162 kursister på toårig hf, svarende til 17 % af den samlede tilgang til de gymnasiale uddannelser. Tilgangen til hf er fra 2008 til 2013 steget med 56 %.

I 2013 begyndte 55 % af hf-kursisterne på hf på et gymnasium, 34 % begyndte på et VUC, 6 % begyndte på et hf-kursus, mens de resterende 5 % begyndte på hf på andre institutioner, herunder erhvervsskoler, professions-højskoler og private gymnasier og hf-kurser

Struktur og indhold
Med gymnasiereformen fra 2005 blev der lagt vægt på, at de fire gymnasiale uddannelser skulle være ligestillede, men samtidig med hver sin egen klare profil. Af regelsættet for hf fremgår det bl.a., at hf gennemføres med vægt på det teoretiske såvel som det anvendelsesorienterede.

Uddannelsens struktur og indhold er anderledes end de tre øvrige gymnasiale uddannelser. Hf omfatter med sine to år en kortere uddannelsestid. Fagområderne er de samme som stx, men med krav om fag på lavere niveauer end stx. Der gives ikke årskarakterer på hf, men faglige standpunktsvurderinger i fagene minimum to gange årligt. Samtlige fag undtagen idræt på C-niveau afsluttes med en mundtlig eller skriftlig prøve. Nogle fag afsluttes med en fælles mundtlig prøve, hhv. den naturvidenskabelige faggruppe og kultur- og samfundsfagsgruppen.

Nogle skoler opretter såkaldte linjeklasser, hvor alle kursi-ster i klassen har de samme valgfag, for dermed at give mulighed for tværfagligt samspil eller for at målrette uddannelsen mod en bestemt videregående uddannelsesretning. Andre hf-klasser har frie valgfag.

Kursisterne har tilknyttet en lærertutor. Tutorens opgave er at følge og rådgive kursisterne gennem deres uddannelse og dermed understøtte deres fastholdelse og selvstændighed på uddannelsen.

Perspektiver på hf

Undersøgelsen viser et billede af, at hf udfylder forskellige vigtige funktioner for en meget mangfoldig kursistgruppe. Der rejser sig imidlertid også i forlængelse af analysen en række centrale overvejelser i forbindelse med hf's funktion og læringsmiljø.

Hf's mange funktioner

Analysen viser, at hf har forskellige funktioner for en mangfoldig kursistgruppe. I den sammenhæng er det tydeligt, at hf's funktion må ses i sammenhæng med de øvrige ungdomsuddannelser og uddannelsessystemet som helhed.

De forskellige veje til hf

Ser vi statistisk på kursisterne, inden de begynder på hf, viser analysen, at hf udfylder en funktion for:

- En gruppe, der foretrækker hf frem for andre ungdomsuddannelser direkte efter grundskolens 10. klasse. Gruppen udgør 34 % af de 9.162, der begyndte på hf i 2013.
- En gruppe, der har afbrudt en erhvervsuddannelse og nu søger over på de gymnasiale uddannelser. Gruppen udgør 28 % af dem, der begyndte på hf i 2013.
- En gruppe, der har afbrudt en gymnasial uddannelse (primært stx), hvor hf er en ny start på en gymnasial uddannelse. Gruppen udgør 25 % af dem, der begyndte på hf i 2013.
- En gruppe, der har holdt en kortere eller længere uddannelsespause mellem grundskolen og hf. Gruppen udgør 12 % af dem, der begyndte på hf i 2013.
- En mindre gruppe, der har gennemført en erhvervsuddannelse og nu søger en omskoling gennem en gymnasial uddannelse. Gruppen udgør 7 % af dem, der begyndte på hf i 2013.

Sammenhængen med det videregående uddannelsessystem

Ser vi statistisk på, hvad hf-studenterne bruger deres uddannelse til, viser analysen, at hf er:

- En uddannelse, der i høj grad appellerer til en gruppe kursister, der orienterer sig mod mellemlange videregående uddannelser. Ud af de 4157 hf-studenter fra 2011, der begyndte på en uddannelse efter hf, valgte 47 % at begynde på en mellemlang videregående uddannelse inden udgangen af 2013.
- En uddannelse, der også føder ind til erhvervsuddannelsessystemet, idet 23 % af hf-studenterne fra 2011 der begyndte på en uddannelse efter hf, valgte at begynde på en erhvervsuddannelse efter hf.
- En uddannelse for en mindre gruppe – heraf en overrepræsentation af mænd over 22 år – der vælger en lang videregående uddannelse. 19 % af dem, der blev studenter i 2011, og begyndte på en uddannelse efter hf, valgte en lang videregående uddannelse.
- En uddannelse, der føder ind til pædagoguddannelsen, idet 18 % af dem, der begyndte på en uddannelse efter hf, begyndte på pædagoguddannelsen.
- En uddannelse, hvor 27 % ud af de 5152, der i alt blev studenter fra hf i 2011, ikke er i gang med en uddannelse, godt to år efter at de er blevet studenter, herunder særligt de yngre mænd.

Hf's funktion i kursisternes øjne

Den kvalitative analyse viser seks forskellige typer af begrundelser for kursisternes valg af hf og giver dermed en forståelse af, hvordan kursisterne ser hf:

1. En effektiv og funktionel uddannelsesvej, der på to år giver adgang til de videregående uddannelse, kursisterne vil ind på. Der er både tale om målrettede unge, der kommer direkte fra 10. klasse, og ældre, som har andre erfaringer, og som nu er afklarede med hensyn til deres uddannelsesmål.

2. En mulighed for unge, der ønsker en gymnasial uddannelse, men ikke kan se sig selv på stx. De tiltrækkes af miljøet på hf, der karakteriseres som mangfoldigt og rummeligt og de oplever hf som en mere overskuelig uddannelse. Dette motiv findes særligt hos de unge, der kommer direkte fra 10. klasse, men også hos nogle af de kursister, der har afbrudt stx og nu er begyndt på hf.

3. En mulighed for unge, der også orienterer sig mod erhvervsuddannelserne, men gerne vil holde mange muligheder åbne, eller som specifikt opfatter, at erhvervsuddannelserne lukker deres muligheder og forudsætter et professionsvalg, som de ikke er klar til. I denne gruppe findes dermed nogle af de hf-studenter, der vælger en erhvervsuddannelse efter hf. Her sikrer hf "noget at falde tilbage på" eller en form for uddannelsesmæssig "helgardering".

4. En mulighed for en gruppe unge og voksne, der ønsker eller har behov for at skifte retning, og som søger væk fra en faglært eller ufaglært vej, der ikke opleves som attraktiv. Denne gruppe tæller dermed de kursister, der allerede har gennemført en erhvervsuddannelse, samt en del af dem, der har afbrudt en erhvervsuddannelse.

5. En mulighed for "ældre" unge og voksne, som først senere oplever at være motiverede for uddannelse. Kursisterne i denne gruppe har typisk afbrudt andre gymnasiale uddannelser eller erhvervsuddannelser, og skoletræthed og "rod i livet" præger disse kursisters fortællinger om tiden før hf. Nogle af kursisterne oplever – måske for første gang – at blive motiveret for læring på hf.

6. En uddannelse, der vælges af en gruppe unge, som oplever, at uddannelse er et stærkt forventningspres, men som er på hf uden at have en motivation for det. Hf opleves som det mindst slemme alternativ og den gymnasiale uddannelse, som de har størst chance for at gennemføre.

Overvejelser i forbindelse med udviklingen af hf

De kvantitative og kvalitative analyser giver anledning til en række overvejelser, som er vigtige at forholde sig til i forbindelse med udviklingen af hf.

Nogle overvejelser knytter sig til udviklingen af kvaliteten af uddannelsen i relation til læringsmiljøet på hf. Nogle overvejelser knytter sig til gruppen af kursister på hf. Endelig knytter nogle overvejelser sig til hf's sammenhæng med det øvrige ungdomsuddannelsessystem.

Læringsmiljø på hf

Med hensyn til læringsmiljøet og undervisningen på hf træder følgende frem i analysen:

Anvendelsesorientering

Hf har i regelsættet et specifikt fokus på anvendelsesorientering, som i høj grad appellerer til kursisterne. I analysen har vi identificeret en udpræget funktionel læringsmotivation hos kursisterne, hvor motivationen hænger sammen med at kunne se, hvad fagene skal bruges til. Dette er vigtigt at indtænke både i strukturen og i selve undervisningen. For nogle af de målrettede kursister, der er relativt afklarede med hensyn til deres videre uddannelsesvalg, ville linjer rettet mod bestemte uddannelsesretninger give mening. For andre vil den traditionelle og almene hf-uddannelse være mere attraktiv, men med styrket fokus på anvendelsesorienteringen i den konkrete undervisningstilrettelæggelse.

Undervisning for en mangfoldig kursistgruppe

Det mangfoldige miljø på hf er både en stor styrke og en udfordring. Styrken knytter sig til spredningen i kursisternes alder og tidligere erfaringer, da denne mangfoldighed i høj grad appellerer til kursisterne, som oplever et rummeligt miljø på hf, som de trives i. Den store udfordring ligger i kursisternes meget forskellige forudsætninger og motivation for at være på hf og deltage i undervisningen. Det er en stor opgave for hf at rumme de meget forskellige former for motivation og sikre et læringsmiljø og en undervisning, der kan rumme alle kursister. Det vil her være vigtigt fremadrettet at sætte fokus på, hvordan undervisningsdifferentiering bedst gennemføres på hf, og herunder også uddannelsesstedernes erfaringer med niveaudeling og holddeling, hvor udfordringen er at finde en balance, så enkelte hold ikke i for høj grad præges af fagligt meget usikre kursister eller kursister, der er meget lidt motiverede.

Tydelige forventninger, klare rammer og tæt opfølgning

Et vigtigt fokusområde for hf er at udvikle et voksenpædagogisk miljø, der samtidig understøtter kursisterne i deres forløb. Kursisterne lægger vægt på at blive mødt ligeværdigt som voksne og selvstændige på hf. Samtidig er det også tydeligt, at en del kursister har brug for nogle tydelige rammer, som understøtter dem gennem uddannelsen. Dels i form af klare forventninger og tæt opfølgning på afleveringer og deltagelse i undervisningen. Dels i form af tiltag, der kan gøre undervisningen og hverdagen mere overskuelig, fx lektieintegreret undervisning, dobbeltlærerordninger og brug af tablets. Også de ældre kursister synes at trives godt med et struktureret uddannelsesforløb.

Tydelig og systematisk feedback

Fraværet af årskarakterer fremhæves af kursisterne som en vigtig del af uddannelsesmiljøet på hf. Dette, fordi det mindre fokus på karakterer i kursisternes øjne giver en

større rummelighed, et bedre fokus på læring og et mindre pres. Analysen viser dog også, at det er vigtigt, at lærerne arbejder med feedback til den enkelte kursist med henblik på at sikre en løbende progression.

De uddannelsespressede unge

Undersøgelsen peger på, at der i dag findes en gruppe af unge, som er skoletrætte, har negative skoleerfaringer og har svært ved at definere et projekt med at uddanne sig, og at nogle af disse unge er på hf. Disse unge mangler motivation i hverdagen, og det kan gøre det svært at gennemføre uddannelsen, ligesom de kan have en øget risiko for ikke at forsætte i videre uddannelse. Spørgsmålet er, om hf er det rette uddannelsestilbud for denne gruppe.

Det er en gruppe, som det kan være svært at motivere og rumme på hf – men det er også en gruppe, som det kan være svært at rumme og motivere på andre ungdomsuddannelser. Og hvis ikke denne gruppe kursister skal være på hf – hvor skal de så være?

Tilsvarende er der en udfordring, når disse kursister optages på hf – med det, de nu engang kommer med. For hvordan sikrer man så, at uddannelsen kan rumme dem og udvikle dem, samtidig med at uddannelsen skal kunne rumme målrettede og meget motiverede kursister? For den enkelte unge kan den manglende motivation fastholde en negativ oplevelse af uddannelse, ligesom det kan påvirke det samlede uddannelsesmiljø på hf i negativ retning.

Samtidig kan det være svært at indføre yderligere adgangskrav til hf, da det vil kunne udelukke kursistgrupper, for hvem hf udgør en vigtig uddannelsesvej. Fx gruppen af unge og voksne, som sent er blevet motiverede for uddannelse, som tidligere har haft dårlige skoleerfaringer og resultater, men som nu er meget motiverede. Det er også afgørende ikke at betragte den enkelte kursists motivation som noget statisk. Hf-kursisterne udvikler sig, og deres motivation flytter sig. Og nogle oplever netop at blive motiveret i mødet med uddannelsesmiljøet på hf eller i forbindelse med afklaring af videre uddannelsesvalg.

Som et fremadrettet perspektiv kunne det være interessant at arbejde med at udvikle bedre redskaber, der kunne anvendes i vejledningen og i forbindelse med optaget til hf, og som i højere grad kunne afdække og kvalificere de unges motivation for at vælge hf.

Udfordringen med unge, der ikke er motiverede for uddannelse, er en udfordring for det samlede uddannelsessystem og kræver mere viden og opmærksomhed – både på hf-uddannelsen og i det øvrige ungdomsuddannelsessystem.

Sammenhængen med erhvervsuddannelserne

Undersøgelsen viser, at hf i ungdomsuddannelsessystemet i praksis har en plads mellem de gymnasiale uddannelser og erhvervsuddannelserne. En del af kursisterne har tidligere gået på en erhvervsuddannelse og har valgt hf for at skifte bane væk fra den faglærte vej.

En forholdsvis stor del af de færdige hf-studenter vælger desuden at begynde på en erhvervsuddannelse efter hf, hvilket ikke er i overensstemmelse med hf's formål, nemlig at være afsæt til en videregående uddannelse. Hf er her et supplement til en erhvervsuddannelse, som formelt set ikke er nødvendig for at begynde på en erhvervsuddannelse. Analysen viser, at nogle kursister meget specifikt taler om at "helgardere sig" ved at have en gymnasial uddannelse at falde tilbage på efter en erhvervsuddannelse.

Hf synes således at spille en særlig rolle i uddannelsessystemet for en gruppe af unge, for hvem den skarpe opdeling mellem erhvervsuddannelser og gymnasiale uddannelser ikke forekommer så oplagt. For disse kursister bliver hf en mulighed for at skifte bane eller holde døre åbne mellem de to systemer, indtil de er blevet afklarede med hensyn til deres uddannelsesvalg.

En tidligere undersøgelse fra EVA sætter fokus på studenter på erhvervsuddannelserne og viser bl.a., at det fra de unges eget perspektiv kan give god mening at tage både en gymnasial uddannelse og en erhvervsuddannelse. Dels fordi de oplever at kunne bruge det, de har lært på den gymnasiale uddannelse, på erhvervsuddannelsen, dels fordi de ikke nødvendigvis ser erhvervsuddannelsen som endemålet, men overvejer videregående uddannelse derfra, hvilket de gymnasiale uddannelser giver mulighed for.

For nogle vil EUX fremadrettet kunne være et alternativ til hf, som åbner flere døre samtidig. Denne analyse peger dog på, at denne gruppe kursister vælger hf, fordi det er 1) overskueligt rent tidsmæssigt, 2) giver mange videreuddannelsesmuligheder og 3) udskyder professionsvalget. Her vil EUX'en ikke nødvendigvis have samme appel, da den har en længere varighed og indbefatter en faglig retning.

MØD EN HF-KURSIST

Monica er 17 år og førsteårskursist på hf, Aarhus akademi

Gik direkte fra 10. klasse til hf

Jeg kom på hf lige efter 10. klasse. I 10. klasse var jeg på en efterskole på Sydfyn. Jeg tog 10. klasse, fordi jeg ikke var klar til en gymnasial uddannelse endnu. 10. klasse skulle give mig en ide om, hvad jeg ville være. Jeg vendte det med både studievejleder og mine forældre, hvad jeg skulle efter 10. klasse. Alle sagde, at det var min beslutning, men de sagde også, at det lød, som om hf ville være det rigtige for mig. Det lyttede jeg til.

Jeg vil have en så kort gymnasial uddannelse som muligt

Hf er lige mig både socialt og fagligt. Den er toårig, og jeg vil gerne have en så kort gymnasial uddannelse som muligt, som samtidig åbner for en masse muligheder. Jeg kender mig selv, og jeg ved, at jeg meget hurtigt bliver skoletræt. Jeg vidste, at hvis jeg skulle gå i skole i tre år som på stx, så ville jeg gå død i det. Samtidig har hf flere af de fag, som jeg gerne vil have, bl.a. billedkunst og psykologi. Hf er også det bedste match for mig rent socialt. Der er en rigtig stor aldersspredning, og vi snakker om lidt flere ting. Vi kan hjælpe hinanden lidt mere på nogle forskellige planer. Fx hvis jeg kører lidt sur i det hele, så er mine klassekammerater rigtig gode, fordi de også selv kender til følelsen.

Det sociale miljø holder mig oppe

Først var jeg lidt skræmt over det hele på hf, også fordi den ældste i vores klasse er 37, og det syntes jeg, var lidt vildt. Men nu har jeg det

bedre. Jeg synes, at det sociale er rigtig godt. Vi er gode til at hjælpe hinanden og hive hinanden op, hvis man er lidt nede. Jeg synes også, at hf forbereder mig meget godt til næste uddannelse, fordi vi har ret travlt med skolearbejdet.

Hf er en hurtigere vej til at blive folkeskolelærer
Jeg skal være skolelærer for en 10. klasse. Inden jeg begyndte på hf, vekslede jeg mellem, om jeg skulle være pædagog eller folkeskolelærer.

Jeg har så fundet ud af, at jeg egentlig helst vil have læreruddannelsen, fordi jeg synes, at jeg lidt får begge ting med den uddannelse. Indtil videre tænker jeg, at jeg skal være lærer inden for fagene dansk og engelsk. Derfor skal jeg have dansk på A-niveau og engelsk på B-niveau, og det får jeg på hf. Det havde jeg også fået på stx, men det går hurtigere med hf, så jeg kan komme i gang i læreruddannelsen. Jeg har også fundet det seminarium, som jeg vil ind på, og jeg tænker at søge ind, lige efter at jeg bliver færdig med hf i sommeren 2016.

Hf-kursisterne – hvem er de, og hvor kommer de fra?

Hf-kursisterne har forskellige veje til hf. 48 % af de kursister, der begyndte på hf i 2013, havde afbrudt andre uddannelser inden hf, mens 34 % kom direkte fra grundskolens 10. klasse. 7 % af kursisterne havde gennemført en erhvervsuddannelse inden hf.

Hf-kursisterne, 2013

I denne undersøgelse indgår i alt 9.162 personer, der ifølge Danmarks Statistik i 2013 påbegyndte en toårig hf-uddannelse. I det følgende ser vi nærmere på disse hf-kursisters vej til hf med et særligt fokus på deres veje i uddannelsessystemet, inden de begyndte på hf. Analysen er baseret på registerdata fra Danmarks Statistik.

Overgangen til hf

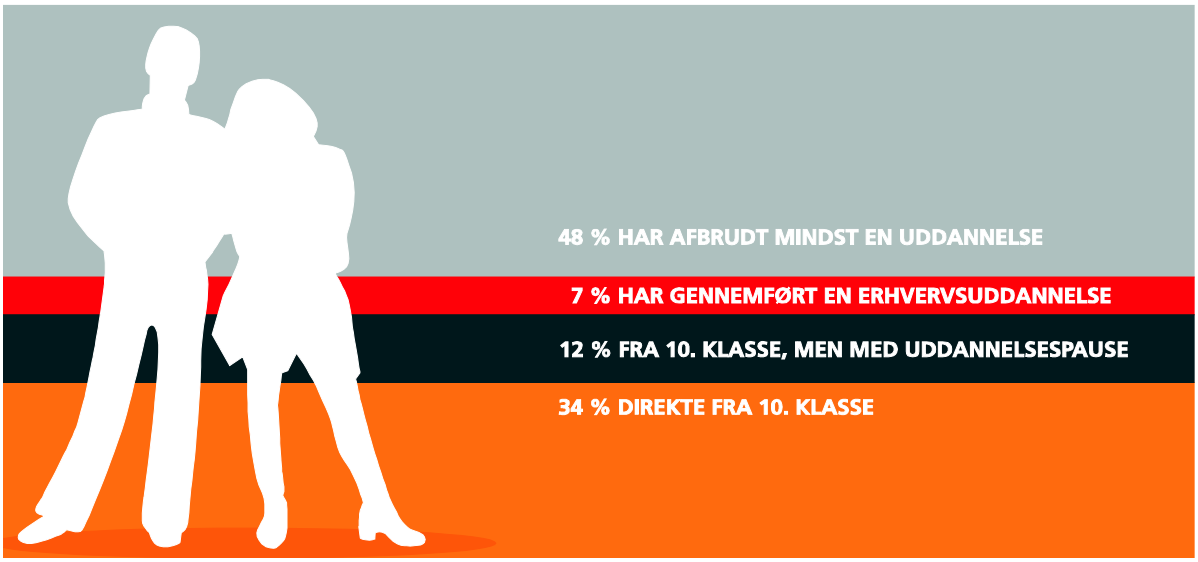
Kursisterne, der begyndte på hf i 2013, kan overordnet set opdeles i fire grupper, som vist i figuren nedenfor. En gruppe – svarende til 34 % – begyndte på hf direkte efter grundskolens 10. klasse, en gruppe – svarende til 12 % – holdt en kortere eller længere uddannelsespause efter grundskolens 10. klasse, før de startede på hf, en gruppe – svarende til 7 % – havde gennemført mindst en erhvervsuddannelse med afsluttet hovedforløb, og en gruppe – svarende til 48 % – havde afbrudt mindst en uddannelse - primært ungdomsuddannelser. Andelen, der har afbrudt en uddannelse, er steget en smule siden 2003, mens der stort set ikke er ændret på den andel, der begyndte direkte efter grundskolens 10. klasse.

En analyse af hf-kursisternes arbejdsmarkedsstatus, primo november året inden de startede på hf, viser desuden, at en stor del af hf-kursisterne, 42 %, var i beskæftigelse, 38 % var i uddannelse (inkl. grundskole), og 3 % var arbejdsløse. 16 % var uden for arbejdsstyrken.

Andre uddannelseserfaringer i bagagen

En stor del af de hf-kursister, som ikke kom direkte fra grundskolen, kom altså til hf-uddannelsen med anden uddannelseserfaring i bagagen.

Figur 1: Hvor kommer kursisterne fra inden hf?

Nogle havde gennemført en erhvervsuddannelse – men en forholdsvis stor del havde afbrudt en anden ungdomsuddannelse – erhvervsuddannelse eller gymnasial uddannelse.

34 % af dem, der begyndte på hf, havde afbrudt én ungdomsuddannelse, mens 13 % havde afbrudt to eller flere ungdomsuddannelser.

Både afbrud af erhvervsuddannelser og afbrud af gymnasiale uddannelser fylder i hf-kursisternes uddannelseserfaringer, inden de begynder på hf.

28 % af dem, der begyndte på hf i 2013, havde afbrudt mindst én erhvervsuddannelse – enten et grundforløb eller et hovedforløb – eller de var ikke overgået til hovedforløb.

25 % havde afbrudt mindst én gymnasial uddannelse, inden de begyndte på hf. Den største del, nemlig 18 %, havde afbrudt stx, mens hhv. 6 % og 3 % havde afbrudt hhx og htx, og 1 % havde afbrudt hf tidligere.

En lidt større andel af kursisterne kommer dermed med erfaringer fra erhvervsuddannelserne end fra de gymnasiale uddannelser.

Hvad kendetegner de forskellige grupper?

Zoomer vi ind på de kursister, der har taget en direkte vej og er startet på hf lige efter grundskolens 10. klasse, ser vi, at det i størst omfang er kvinderne, der går direkte til hf. Således kommer 40 % af samtlige kvindelige hf-kursister direkte fra grundskolen, mens det tilsvarende tal for mændene er 26 % jf. figur 2.

Ser man på institutionelle forhold, så kommer 41 % af hf-kursisterne på gymnasier og hf-kurser direkte fra grundskolen, mens det er 20 % på VUC. Hf på gymnasier tiltrækker altså i højere grad de yngre kursister direkte fra grundskolens 10. klasse, mens VUC i højere grad tiltrækker kursister med forskellige erfaringer.

Med hensyn til geografi, så viser tallene, at det særligt er i de mindre og mellemstore byer, at hf-kursisterne påbegynder hf direkte efter grundskolens 10. klasse. For hf-institutioner i byer med under 40.000 indbyggere er det således omkring 40 %, som kommer direkte fra grundskolen, mens det er 22 % i hovedstadsområdet og i byer med over 100.000 indbyggere.

KARAKTERISTIK AF HF-KURSISTERNE

Alder og køn
Gennemsnittet for kursisterne ved påbegyndelsen af hf i 2013 var 18,9 år. Til sammenligning var det 18,3 år i 2003, så det er steget lidt. 41 % af dem, der begyndte på hf i 2013, var 17 år eller derunder, 32 % var 18 eller 19 år, 13 % var 20 eller 21 år, 7 % var 22 eller 23 år, og 7 % var 24 år eller derover. Af den samlede gruppe hf-kursister var 56 % kvinder og 44 % mænd.

Kilde: EVA's registeranalyse på baggrund af registerdata fra Danmarks Statistik

Hf-kursisternes karakterer fra grundskolen
I 2013 havde 43 % af de kursister, der startede på hf, et karaktergennemsnit blandt de 25 % laveste i grundskolen. Det samme gjaldt blot 7 % af de elever, der startede på stx og htx, og 17 % på hhx. Der er samtidig tale om en stigning i denne elevgruppe fra 32 % i 2008.

Kilde: "Betydning af elevernes sociale baggrund", Undervisningsministeriets baggrundsmateriale til gymnasieudspillet 2014.

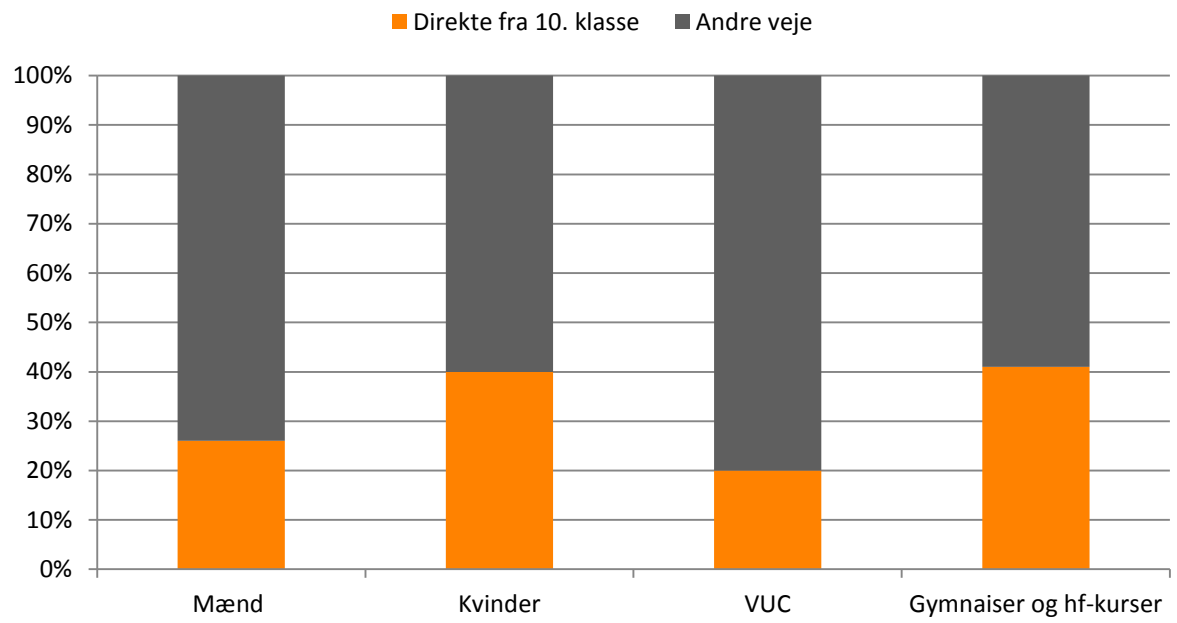
Andel fra gymnasiefremmede hjem
På hf udgjorde andelen af kursister fra gymnasiefremmede hjem 59 % af tilgangen i 2013. På stx udgør den tilsvarende 37 %. Kursister/elever fra gymnasiefremmede hjem defineres som kursister/elever, hvis forældre har enten grundskole eller en erhvervsfaglig uddannelse som højeste fuldførte uddannelse.

Kilde: "Betydning af elevernes sociale baggrund", Undervisningsministeriets baggrundsmateriale til gymnasieudspillet 2014.

Frafald på hf
Frafaldet på hf er større end på de øvrige gymnasiale uddannelser. Fuldførelsesprocenten for de hf-kursister, der begyndte i 2013, forventes at ligge på 70 (modelberegnet), hvorimod den ligger på 85 for stx og hhv. 81 og 77 for htx og hhx.

Kilder: Undervisningsministeriets statistik for gymnasiale uddannelser.

Figur 2: Direkte fra 10. klasse eller andre veje

Figuren viser, hvor stor en andel af mænd og kvinder der kommer direkte fra 10. klasse, og hvor stor en andel de udgør på hhv. gymnasier/hf-kurser og VUC'er.
Kilde: EVA's registeranalyse på baggrund af data fra Danmarks statistik

HOVEDPOINTER

Hf udfylder en funktion for forskellige grupper af kursister:

Direkte efter 10. klasse
3.076 unge begyndte i 2013 på hf direkte efter 10. klasse og valgte dermed hf som alternativ til de øvrige ungdomsuddannelser. Det svarer til 34 % af de 9.162 kursister, der begyndte på toårig hf i 2013. Denne andel har ikke ændret sig de sidste ti år. Der er en overvægt af kvinder blandt dem, der begynder direkte efter 10. klasse, og de begynder oftere på gymnasier end på VUC.

Andre uddannelseserfaringer inden hf
5.003 personer begyndte i 2013 på toårig hf, efter at de havde enten gennemført eller afbrudt en eller flere andre uddannelser efter grundskolen. Det svarer til 55 % af de 9.162 kursister, der begyndte på toårig hf i 2013.

Hf er således en uddannelse, der i høj grad omfatter unge, der har uddannelsesafbrud i bagagen.

Hf havde dermed en funktion som:

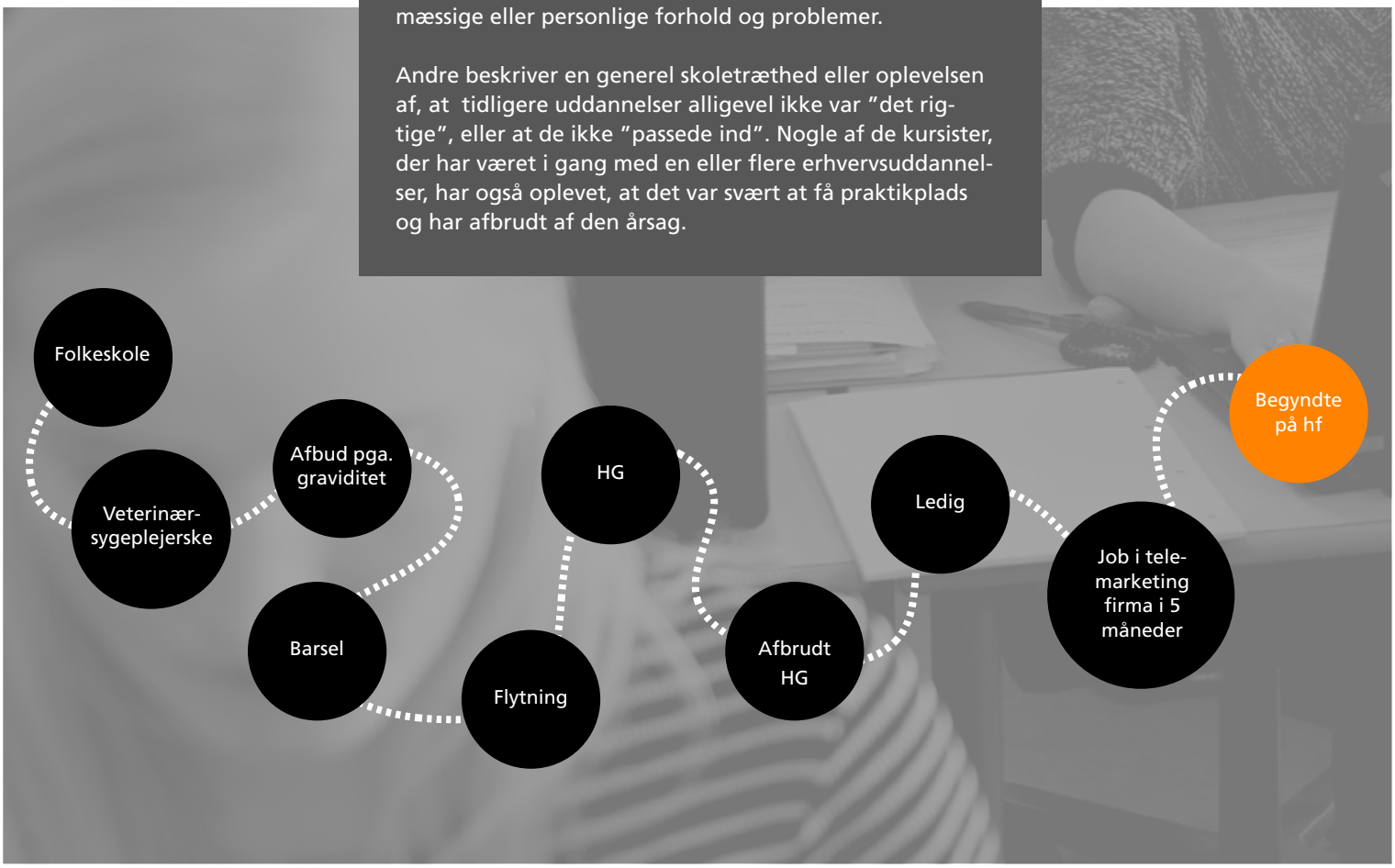
- *Omskoling* for 625 personer, som allerede havde gennemført en erhvervsuddannelse (hovedforløbet). Det svarer til 7 % af de kursister, der begyndte på toårig hf i 2013.
- *Skift fra erhvervsuddannelser til gymnasial uddannelse* for 2.599 personer, som tidligere havde påbegyndt, men afbrudt en erhvervsuddannelse – og som søgte over på de gymnasiale ungdomsuddannelser ved at begynde på en hf. Det svarer til 28 % af de kursister, der begyndte på toårig hf i 2013.
- *Nyt forsøg på en gymnasial uddannelse* for 2.209 personer, hvor hf ikke var den første påbegyndelse af en gymnasial uddannelse. Det svarer til 24 % af de kursister, der begyndte på toårig hf i 2013

Flere veje til HF

I de kvalitative interview sætter kursisterne ord på deres erfaringer med uddannelser og uddannelsesafbrud inden hf. Her er det tydeligt, at der kan være mange grunde til, at nogle kursister har haft en lidt kringlet uddannelsesvej. Kursisterne fortæller om fx helbredsmæssige, familiemæssige eller personlige forhold og problemer.

Andre beskriver en generel skoletræthed eller oplevelsen af, at tidligere uddannelser alligevel ikke var "det rigtige", eller at de ikke "passede ind". Nogle af de kursister, der har været i gang med en eller flere erhvervsuddannelser, har også oplevet, at det var svært at få praktikplads og har afbrudt af den årsag.

Bulls
BRASIL

Valget af hf

Hf-kursisterne har meget forskellige grunde til at vælge hf. I det kvalitative materiale tegner sig seks overordnede typer af begrundelser for kursisternes valg af hf. På tværs af disse begrundelser ses en distinktion, hvor valget af hf for nogle kursister i høj grad er et positivt tilvalg, mens det for andre i højere grad afspejler et fravalg eller fravær af andre muligheder.

Et valg på flere niveauer

Når vi kvalitativt undersøger kursisternes grunde til at vælge hf, berører vi deres motiver til overhovedet at uddanne sig, deres grunde til, at det skal være en gymnasial uddannelse frem for en erhvervsuddannelse, og endelig deres grunde til, at det netop skal være hf frem for andre gymnasiale uddannelser. For kursisterne er disse forskellige valgniveauer ofte sammenblandede, men de vil lægge vægten forskelligt i deres begrundelser for, hvorfor de går på hf.

For ældre kursister, der har haft nogle år, siden de forlod grundskolen, består valget primært i, om de skal have en gymnasial uddannelse med adgang til videregående uddannelser eller ikke. For dem er de treårige gymnasiale uddannelser ikke et reelt alternativ til hf pga. det udprægede ungdomsmiljø på disse uddannelser.

For yngre kursister, der kommer direkte eller med en relativt kort pause fra grundskolen, er valget af hf både et valg mellem en gymnasial uddannelse og en erhvervsuddannelse og et valg mellem de forskellige gymnasiale uddannelser.

Seks overordnede grunde til at vælge hf

Der tegner sig seks overordnede typer af begrundelser for, hvorfor kursisterne har valgt at begynde på hf:

1. Hf som en effektiv vej
2. Hf som et særligt uddannelsesmiljø
3. Hf for at holde alle døre åbne
4. Hf som social mobilitet
5. Hf som svar på sen uddannelsesmotivation
6. Hf, når uddannelse er et forventningspres.

Inden for de forskellige typer af begrundelser er der forskel på, hvilke valgniveauer – og alternativer til hf – der er dominerende. Inden for de første to begrundelser defineres valget af hf primært i forhold til andre gymnasiale uddannelser. Inden for den tredje og fjerde defineres valget af hf i høj grad i forhold til erhvervsuddannelserne. Endelig ses valget af hf inden for den femte og sjette begrundelse i højere grad som et alternativ til slet ikke at være i uddannelse.

Opdelingen i de seks typer af begrundelser er en analytisk opdeling, der giver et nuanceret billede af de forskellige overvejelser og drivkræfter, der er på spil i forbindelse med kursisternes uddannelsesvalg. Begrundelserne skal ikke ses som en skarp inddeling af kursisterne. En kursist kan således godt have flere typer af begrundelser for, hvorfor vedkommende har valgt hf, som spiller sammen, selvom der ofte vil være en hovedvægt på en af begrundelserne.

Tilvalg af hf eller fravalg af andre muligheder

Ser vi overordnet på de seks identificerede typer af begrundelser med hensyn til at vælge hf, er der blandt alle kursisterne en udtalt forståelse af, at det er vigtigt at få en uddannelse.

Der er dog også en væsentlig distinktion i kursisternes opfattelse af valget af hf. Hvor hf for nogle kursister er et positivt tilvalg, som i høj grad giver mening i den enkeltes livssituation, er der andre, for hvem valget af hf i højere grad afspejler et fravalg – eller fravær – af andre muligheder. Dette har stor betydning for kursisternes oplevelse af at have et mål eller et "projekt" med deres uddannelse og dermed for deres motivation i dagligdagen på hf.

De seks forskellige typer af begrundelser for valget af hf præsenteres i det følgende.

KURSISTERNES EGNE ORD

Skal bruge hf til at læse jura
"Jeg forsøgte at søge stillinger, der blev slået op i det firma, jeg arbejdede i. Men jeg så gang på gang, at de stillinger gik til nogle, der havde noget mere uddannelse. Jeg ville have noget mere uddannelse, for jeg ville også have nogle af de gode stillinger. Jeg startede på hf i sommer efter endt barsel og har allerede lagt en plan for, hvad der skal ske, når jeg er færdig her. Jeg skal læse jura på SDU." (Kvindelig kursist, 32 år)

Man har de fag, man skal bruge
"Jeg vil gerne ind til politiet, men først militæret. Derfor passer det i mine videre planer, da man skal være 21 år for at søge ind i politiet, så kan jeg blive færdig på to år og så nå et år i militæret. Hf passer også godt med, hvilke fag der er og ikke er. Jeg har det, jeg skal bruge, i hvert fald til politibetjent, og så har jeg valgt idræt, fordi det interesserer mig." (Mandlig kursist, 18 år)

1 Hf som en effektiv vej

En del af kursisterne er meget målrettede og begrunder deres valg af hf med, at de ser det som den mest effektive og lige vej til at nå et konkret uddannelsesmål.

Motivet går på tværs af alder – der kan være tale om ældre målrettede kursister, som efter en periode på arbejdsmarkedet har fundet en bestemt videregående uddannelse, de gerne vil tage. Eller yngre kursister, som har lavet en uddannelsesplan, hvor hf er en kort og effektiv vej.

Det betyder meget for kursisterne, at hf kun varer to år, så de hurtigere kan komme i gang med deres videregående uddannelse og hurtigere nå deres mål. Men de lægger også vægt på, at hf giver dem de fag og niveauer, de skal bruge til netop den uddannelse, de ønsker at søge ind på. Disse kursister er derfor også meget bevidste om, hvilke valgfag de skal have på hvilke niveauer.

Nogle af de kursister, der kommer direkte fra 10. klasse, beskriver, at de pga. deres år i 10. klasse oplever, at de er "bagud" i forhold til venner, der har valgt en af de øvrige gymnasiale uddannelser efter 9. klasse. De vurderer derfor, at det giver bedst mening at tage en toårig gymnasial uddannelse.

KURSISTERNES EGNE ORD

Det modne miljø trækker
"For mig var det noget med aldersforskellen, jeg ville gerne være sammen med nogle, der var ældre og mere modne. Dem fra 9. klasse er for unge, de vil bare fester osv. Jeg vil gerne noget mere fokuseret. Og jeg har det bedre med nogle lidt ældre end mig selv. Så det var oplagt." (Kvindelig kursist, 17 år)

Accept af forskellighed
"Jeg føler, at jeg kan snakke med alle i klassen. Det har jeg aldrig nogensinde følt før. Jeg har faktisk aldrig følt, at jeg kunne snakke med nogen i min klasse." (Kvindelig kursist, 21 år)

Erfaringer i bagagen
"Jeg havde oplevet meget, og de (dem på stx) havde levet ret beskyttet. Det var ikke en gruppe, jeg passede ind med." (Kvindelig kursist, 19 år)

Stx er for "klogt"
"Efter 10. klasse, der skulle jeg finde noget, jeg ville ind på, og det var ikke handelsskolen og gymnasiet. Det var lidt for klogt. Så synes jeg, at det var en mulighed at starte her på hf." (Kvindelig kursist, 17 år)

2 Hf som et særligt uddannelsesmiljø

En begrundelse for valget af hf er, at hf tilbyder et særligt uddannelsesmiljø.

Dette motiv gør sig gældende for både yngre og ældre kursister, der begrunder valget af hf med, at "de kan se sig selv" i det uddannelsesmiljø, der er på hf. Kursisterne oplever, at uddannelsesmiljøet er karakteriseret ved en mere moden elevgruppe, hvor mange har erfaringer i bagagen, hvilket skaber en rummelighed og accept af forskelle, så man har "lov til at være, som man er".

Nogle af de yngre kursister lægger særligt vægt på forskelle i det sociale miljø og de interesser, man har, på forskellige uddannelser. Her fremhæves hf som et mere modent miljø end stx, hvor fester fylder meget, og hvor det sociale kodeks af nogle opleves som mere snævert.

Nogle af de kursister, der kommer direkte fra 10. klasse, fremhæver desuden, at de meget bevidst har fravalgt stx, der opleves som "mere klogt", hvor man skal "sidde stille og lytte". Nogle af disse kursister lægger også meget vægt på, at der er nogle andre arbejdsformer på hf, og nogle har specifikt valgt et uddannelsessted, der udbyder lektiereduceret hf.

KURSISTERNES EGNE ORD

Svært at vælge
"Der er så mange ting, som jeg gerne vil. Jeg kan overhovedet ikke sætte mig fast på nogen ting. Lige nu går det mellem lærer, sprogkonsulent eller psykoterapeut. Jeg tænker en af de tre ting, men hvad det lige er, det aner jeg ikke. Det er skrækkeligt." (Kvindelig kursist, 24 år)

Have den for at have den
"Jeg skal ikke bruge det til noget direkte, men jeg vil gerne være sikker på at have noget at falde tilbage på. Jeg vil gerne være veterinærsygeplejerske bagefter. Der skal jeg bare på Dyr, planter og natur (erhvervsuddannelse), men så har jeg den for lige at have den." (Kvindelig kursist, 17 år)

Hf som helgardering
"Jeg tager en SOSU-uddannelse, når jeg er færdig her, og så har jeg en hf til pædagogseminariet, hvis jeg gerne vil ind der. Til at falde tilbage på. (…) Jeg tænker bare, at hvis jeg nu bliver træt af det."
(Mandlig kursist, 25 år)

3 Hf for at holde døre åbne

Nogle kursister har valgt hf med begrundelsen, at hf "holder mange døre åbne" – ikke mindst set i forhold til erhvervsuddannelserne. Det gælder både yngre og ældre kursister.

Nogle af kursisterne fremhæver dette motiv, fordi de er usikre på, hvad de vil på længere sigt, og her fremstår hf som et "sikkert" valg, der giver en mulighed for afklaring undervejs, og som åbner døre for fremtiden.

Andre kursister ved allerede, at de ønsker at tage en specifik erhvervsuddannelse efter hf, eller orienterer sig i den retning. Disse kursister oplever ikke valget af hf som en omvej, men vurderer, at det er afgørende at holde alle døre åbne, så man har "noget at falde tilbage på", hvis erhvervsuddannelsesvalget skulle vise sig at være forkert. På den måde er valget af hf også en måde at udskyde eller opbløde et valg af en erhvervsuddannelse på, hvilket kan forekomme som et ultimativt valg, fordi det indebærer et valg af en profession.

KURSISTERNES EGNE ORD

Studenterhuen er vigtig
"Jeg har altid tænkt, at jeg skulle på hf på et tidspunkt, fordi jeg ikke kunne se mig selv som kok resten af livet. Jeg vil gerne have den studenterhue ligesom mine andre veninder. Det var et stort nederlag, da jeg ikke gik i deres retning og havde valgt erhvervsskole frem for gymnasium." (Kvindelig kursist, 26 år)

Ikke teknisk skole som resten af familien
"Jeg vil gerne noget andet end min familie, som alle er fra teknisk skole, og jeg har arbejdet lidt i min fritid de steder, men jeg gider ikke være der så meget, jeg vil gerne lave noget andet." (Kvindelig kursist, 21 år)

Fysisk hårdt at arbejde som murer
"Jeg startede på Teknisk Skole på mureruddannelsen, men jeg synes det var for hårdt - det var fysisk hårdt. Jeg kunne godt lide det og jeg var god til det, men det var for hårdt til at jeg kunne klare det i længden." (Mandlig kursist, 22 år)

Væk fra kassen
"Det var det der med kassearbejde. Det var helt vildt kedeligt. Jeg tænkte, at hvis jeg vil have et godt arbejde, og for at jeg ikke skal ende bag en kasse, så må jeg ud og få en uddannelse." (Mandlig kursist, 20 år)

4 Hf som social mobilitet

En gruppe af hf-kursisterne forklarer deres valg af hf som et ønske om at "komme væk" fra faglært og ufaglært arbejde, der af forskellige årsager ikke opleves som attraktivt. En del af dette bunder i en opfattelse af hierarkisering på arbejdsmarkedet og mellem uddannelserne og en forventning om, at en gymnasial uddannelse giver bedre muligheder for at få et godt og spændende arbejdsliv.

En del af kursisterne har også selv erfaringer fra det faglærte arbejdsmarked, enten fordi de er faglærte, eller fordi de har gået på en erhvervsuddannelse og været ude i praktik. De er kommet til den erkendelse, at det for dem er for hårdt fysisk eller mentalt, eller at det medfører dårlige jobvilkår og en dårligere jobsikkerhed. Disse forhold har ført til, at de finder det nødvendigt at tage en gymnasial uddannelse.

Andre har erfaringer med længere tids ufaglært arbejde og har en stærk motivation for uddannelse, der bunder i frygten for at "gå i stå" og ende med at "sidde i kassen" resten af livet.

Endelig har kursisterne ofte erfaring med både faglært og ufaglært arbejde via forældres job og vil gerne vise, at de kan få en studentereksamen.

KURSISTERNES EGNE ORD

Lyst til at lære
"Jeg var meget skoletræt efter stx, og nu er jeg mere motiveret og har lært meget om mig selv, jeg har lyst til at lære noget. Jeg er mere motiveret nu, fordi jeg ikke har så meget rod i mit liv. Jeg kan se, at det fører til noget, jeg kan se en fremtid i det – jeg kan se længere frem, end jeg kunne før. Det har betydning for mit liv, det er spændende at lære noget. Hf passer godt med folk, som har været mange steder, stx ville være mærkeligt for mig." (Kvindelig kursist, 23 år)

Sætter pris på skole, når man har prøvet at arbejde
"For mig handlede det om, at 1. g havde været et stort nederlag for mig, derfor nød jeg faktisk at arbejde og ikke at skulle tænke på skole. Det var et frirum, og det gav mig blod på tanden til at starte i skole igen. Man lærer at sætte pris på at gå i skole, når man har prøvet at arbejde i en periode, og omvendt." (Kvindelig kursist, 20 år)

Som ung er man ligeglad
"Da man var 16, var man ligeglad, og man tænkte slet ikke over det. Det kan godt være, at jeg var klog, men jeg var bare dum, altså, jeg ville ikke lave sådan nogle ting (skole). Nu vil jeg gerne." (Mandlig kursist, 22 år)

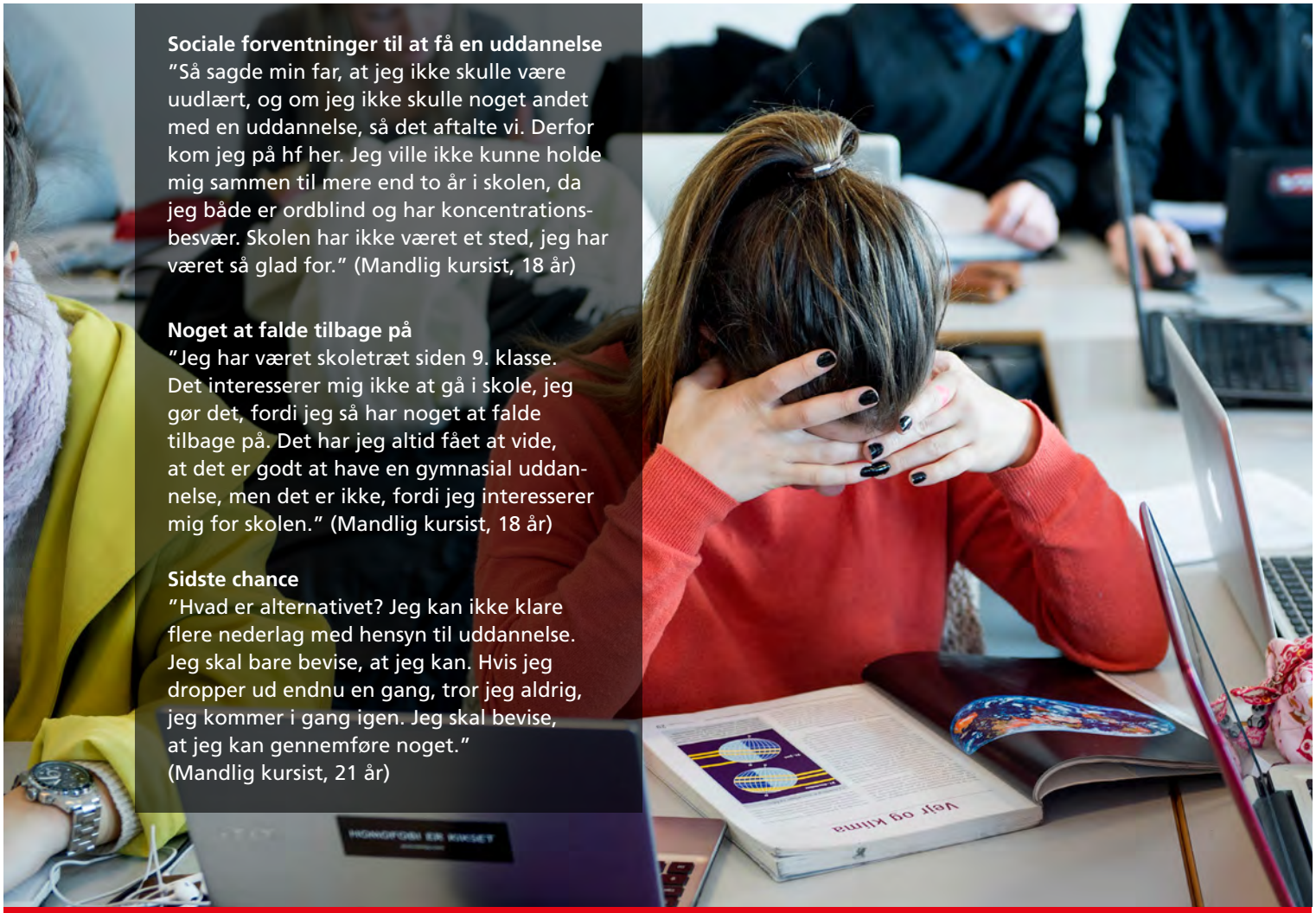
5 Hf som svar på sen uddannelsesmotivation

Nogle kursister beskriver hf som et svar på en sen uddannelsesmotivation. Det gælder særligt ældre kursister, der beskriver, at de ikke tidligere har været modne nok til at træffe og holde fast i et uddannelsesvalg, eller at de bare ikke tidligere kunne se meningen med uddannelse. De har ofte forsøgt andre uddannelser inden hf, men er faldet fra igen.

Skoletræthed præger mange af disse kursisters fortællinger om tiden før hf, og for nogle er det også personlige problemer og "rod i livet", som tidligere har vanskeliggjort uddannelse. Men kursisterne oplever nu at være nået til et punkt, hvor de har fået lyst til at lære noget. Kursisterne oplever, at hf er det rette uddannelsestilbud, og de kan se meningen med uddannelsen i forhold til fremtiden.

Kursisterne ved ikke nødvendigvis, hvad de vil bruge hf til, men har alligevel en stærk motivation, der bunder i ønsket om at dygtiggøre sig.

KURSISTERNES EGNE ORD

Sociale forventninger til at få en uddannelse
"Så sagde min far, at jeg ikke skulle være uudlært, og om jeg ikke skulle noget andet med en uddannelse, så det aftalte vi. Derfor kom jeg på hf her. Jeg ville ikke kunne holde mig sammen til mere end to år i skolen, da jeg både er ordblind og har koncentrationsbesvær. Skolen har ikke været et sted, jeg har været så glad for." (Mandlig kursist, 18 år)

Noget at falde tilbage på
"Jeg har været skoletræt siden 9. klasse. Det interesserer mig ikke at gå i skole, jeg gør det, fordi jeg så har noget at falde tilbage på. Det har jeg altid fået at vide, at det er godt at have en gymnasial uddannelse, men det er ikke, fordi jeg interesserer mig for skolen." (Mandlig kursist, 18 år)

Sidste chance
"Hvad er alternativet? Jeg kan ikke klare flere nederlag med hensyn til uddannelse. Jeg skal bare bevise, at jeg kan. Hvis jeg dropper ud endnu en gang, tror jeg aldrig, jeg kommer i gang igen. Jeg skal bevise, at jeg kan gennemføre noget."
(Mandlig kursist, 21 år)

6 Hf når uddannelse er et forventningspres

En gruppe af de interviewede kursister er på hf uden at have særligt meget lyst til det – eller til uddannelse i det hele taget. De er der, fordi de ser det som en nødvendighed og en forventning, og fordi de er bange for, hvad der skal "blive af dem", hvis de ikke får en uddannelse. Kursisterne føler sig fagligt usikre eller skoletrætte, men mærker et ydre pres for at få en uddannelse og ser hf som det mindst slemme alternativ.

Det er afgørende for kursisterne, at hf kun varer to år, og flere lægger vægt på, at de oplever, at kravene er mindre på hf end på fx stx. De oplever således også, at hf er den gymnasiale uddannelse, de har størst chance for at gennemføre.

Hf giver "noget at falde tilbage på", men kursisterne har typisk ingen uddannelsesplan efter hf. Målet er at få huen på, og bagefter skal de holde en pause.

Nogle af kursisterne har desuden erfaringer med tidligere uddannelsesafbrud og ser hf som "sidste chance".

Kursisternes oplevelse af hf

Hf-uddannelsen skal favne en differentieret gruppe rent alders- og erfaringsmæssigt, men også en gruppe, der har meget forskellige grunde til at tage en hf-uddannelse. Der ses en polarisering i kursistgruppen i relation til kursisternes motivation i dagligdagen, der er tæt knyttet til kursisternes begrundelser for at være på hf. Denne polarisering har stor betydning for kursisternes oplevelse af uddannelsen og dagligdagen på hf.

Polarisering i hf-kursisternes motivation

Den kvalitative interviewundersøgelse tegner et billede af en polariseret kursistgruppe på hf, hvor en gruppe af kursisterne oplever at være meget målrettede og motiverede, mens en anden gruppe kursister fortæller, at de har svært ved at engagere sig i undervisningen og ved at se meningen med at gå i skole.

Der er naturligvis ikke tale om et statisk billede, da den enkeltes motivation løbende kan ændre sig. Polariseringen kommer dog tydeligt til udtryk i kursisternes fortællinger og fremhæves af kursisterne i deres beskrivelser af uddannelsesmiljøet på hf, hvor kursisternes motivation eller mangel på samme påvirker både det sociale miljø og læringsmiljøet. Denne kvalitative undersøgelse kan ikke belyse, hvor meget de forskellige grader af motivation fylder i den samlede kursistgruppe.

Kursisternes motivation i dagligdagen hænger sammen med deres motiver til at vælge hf og de mål med uddannelsen, som vi har set på i forrige kapitel. De kursister, der giver udtryk for at være mindre motiverede, mangler ofte et klart mål eller "projekt" med uddannelsen, og for mange er der tale om, at hf er et fravalg – eller en oplevelse af fravær – af andre muligheder.

For de mindre motiverede kursister tegner sig desuden et billede, hvor negative skoleerfaringer og "rod i livet" fylder meget. Det kan være personlige og sociale problemstillinger, dårlige karakterer i grundskolen, at de er blevet erklæret ikke uddannelsesparate, eller at de er blevet smidt ud af en anden ungdomsuddannelse. Andre har ikke fungeret godt socialt. Nogle forklarer bare, at de ikke interesserer sig for skolen. De forbinder ikke det at gå i skole med noget, de har lyst til.

"Jeg har været skoletræt siden 9. klasse. Jeg tror meget, det er mig selv. Jeg har haft engagerede lærere, der underviser på andre måder, men jeg er ikke interesseret i det. For mig er det noget med mig selv. Jeg bruger otte timer her hver dag, det er ikke godt, når man ikke har nogen interesse for det."

"Jeg tror ikke, at der er noget, der ville gøre, at jeg synes, det er spændende at gå her – man er bare nødt til det."

Dårlige erfaringer fra grundskolen og tidligere uddannelser fylder generelt meget i interviewene med kursisterne – også for nogle af de kursister, der aktuelt oplever at være motiverede for uddannelsen. De motiverede kursister beskriver en forandring, enten i forbindelse med deres egen modning eller i forbindelse med, at de er startet på hf. Nogle beskriver at de for måske første gang oplever at være motiverede for at lære noget.

Hos de motiverede kursister kan i høj grad identificeres, hvad man kunne kalde en "funktionel" læringsmotivation. Dette går på tværs af de forskelle, der er i kursisternes grunde til at være på hf. De interviewede ser i vid udstrækning undervisningen på hf som svaret på et konkret behov, og dette lader til at fylde mere med hensyn til deres læringsmotivation end en interesse for fagenes indhold i sig selv. Uddannelsen og fagene ses som et behov, og motivationen ligger i målet, som kan være mere eller mindre langsigtet: "at være i gang med noget", "at få hue på", "at have noget at falde tilbage på" eller at komme ind på en bestemt videregående uddannelse.

"For mig er det et valg, det skal jeg bare gennemføre, for det er et skridt på vejen til det, jeg gerne vil med mit liv. Man skal igennem det, det er et trin på stigen til at nå derhen, hvor man gerne vil være."

Der ses altså nogle væsentlige forhold vedrørende hf-kursisternes motivation og uddannelsestilgang, som de, der tilrettelægger og underviser på hf, skal håndtere. Dels en polarisering af kursisterne med hensyn til deres motivation for uddannelse og læring, dels en overvejende "funktionel" læringsmotivation hos de kursister, der er motiverede for at være på hf.

I det følgende vil vi se på, hvordan disse forhold spiller sammen med nogle af de kendetegn, der er ved hf-uddannelsen, som den ser ud i dag, og hvad der skaber kvalitet i hf-uddannelsen – set med kursisternes øjne. Hvordan oplever kursisterne hf-uddannelsens struktur og uddannelsesmiljø? Hvad skaber kvalitet? Og hvor oplever de udfordringer og barrierer?

To år betyder meget for kursisterne

Alle de interviewede fremhæver det som meget positivt, at hf er toårig. Det, at hf er toårig, taler meget stærkt til både de motiverede og de mindre motiverede kursister. De motiverede kan komme hurtigt i gang med deres videregående uddannelse eller bare komme hurtigere frem til studenterhuen. Omvendt taler det også stærkt til de kursister, der har en generelt lille motivation for at gå i skole, og som er skoletrætte, da to år "er det, man lige kan holde ud". For disse kursister opleves det toårige perspektiv også som en "lettere vej" – men måske netop den vej, der muliggør, at de får en gymnasial uddannelse.

"Det betyder meget for mig, at det er to år, fordi jeg er 21 år nu og skal uddanne mig videre bagefter, det ene år betyder meget der."

"To år er den periode, man lige kan holde ud. Tre år bliver bare lidt for meget."

Fag og anvendelsesorientering

Hf har i kraft af den kortere uddannelsestid en lidt anderledes sammensat og mere komprimeret fagrække med lavere krav til niveauer og færre krav til valgfag for den enkelte kursist end de øvrige gymnasiale uddannelser. Hf har desuden i regelsættet et meget eksplicit fokus på anvendelsesorientering.

Dette spiller sammen med den overvejende funktionelle læringsmotivation, vi har identificeret i interviewene. Det er vigtigt for kursisterne på hf, at man har de fag og de niveauer, man har brug for – og ikke andet og mere. Her fremhæves oldtidskundskab som et fag, kursisterne ikke kan se meningen med, og som man derfor er glad for at kunne vælge fra med en hf i forhold til en stx. Kursisterne forholder sig i det hele taget i høj grad til fagene på hf i forhold til, om de kan se, hvad de skal bruge dem til.

"Sådan noget som historie kan jeg godt leve uden. Jeg behøver ikke at vide noget om 2. verdenskrig for min videre uddannelse."

"Det er dejligt i biologi og lidt i kemi og geografi, hvor vi har haft om mad, vand og kroppen. Der kan jeg direkte se, hvad som er sundt, og hvad der ikke er. Sådan forurenes vandet og lignende. På den måde kan jeg blive sundere og også passe på naturen. Men matematik og Pythagoras' sætning, hvad skal jeg bruge det til som pædagog? Hvad er brugen af det?"

FAG PÅ HF

- Dansk A
- Engelsk B
- Matematik C
- Den naturvidenskabelige faggruppe (NF) bestående af biologi C, geografi C og kemi C
- Kultur- og samfundsfagsgruppen (KS) bestående af historie B, religion C og samfundsfag C
- Kreativt fag C (billedkunst, drama, musik eller mediefag)
- Idræt C
- To til tre valgfag – enten to på B-niveau eller et på B-niveau og to på C-niveau. Valgfag på B-niveau kan erstattes af engelsk eller historie på A-niveau.

Interviewene viser, at det er vigtigt for kursisterne, at de umiddelbart kan se, hvad fagene og det lærte kan bruges til, og at undervisningen er konkret og kan ses i sammenhæng med kursisternes dagligdag eller de videregående uddannelser, som de orienterer sig mod.

For de mindre motiverede kursister lader anvendelsesorienteringen til at være ekstra vigtig – men også vanskelig. Nogle af disse fremhæver, at de bliver demotiverede, når de "ikke kan se meningen" med fagene.

Også de motiverede kursister lægger vægt på, at de skal kunne se, hvad de skal bruge det lærte til. Blandt denne gruppe ses dog også hos nogle en motivation, der rækker ud over det meget direkte anvendelsesorienterede med hensyn til videre uddannelse og over i noget mere generelt almendannende – som dog også opleves som anvendeligt. De beskriver en glæde ved det "at lære noget". Her fremhæves fx både succesoplevelser med at "knække koden" i matematik og oplevelsen af at få en almenviden om fx naturfænomener og religion, som man ellers ikke har haft.

"Jeg er blevet chokeret over de ting, jeg ikke vidste i forvejen, som jeg rent faktisk har lært. Sådan helt grundlæggende ting, som der var mange, der vidste. Fx hvorfor der opstår højvande. Sådan nogle ting var bare skudt ud af mit hoved. Der tænker jeg, at det er vildt fedt at få sådan noget grundlæggende viden. På den måde er jeg positivt overrasket. Det med blomsterne og bierne, det lærte jeg også – det er lidt pinligt, men det er dejligt, at vi lærer den slags."

"I religion synes jeg fx, at det giver mening, at vi lærer om andre religioner. Jeg har mange indvandrervenner, så det er sjovt at lære om islam. Det er en god ting at lære om, så jeg kan sætte mig mere ind i deres religion, og de kan sætte sig ind i min."

Samlet set er anvendelsesorientering i hf et centralt omdrejningspunkt, som er vigtigt for kursisterne – og som hænger sammen med en funktionel læringsmotivation. Det er imidlertid mindre tydeligt i kursisternes fortællinger, hvad anvendelsesorientering på hf faktisk betyder i praksis for måden, der undervises på. Det er et område, som det ville være væsentligt at undersøge og udvikle yderligere.

Prøver i stedet for årskarakterer

Det er særligt for hf, at der ikke gives årskarakterer, som kommer på eksamensbeviset, men at kursisterne til gengæld skal til prøve i alle fag. Kursisterne skal dog have faglige standpunktsvurderinger to gange årligt, men de tæller ikke i den samlede eksamen.

I kursistgruppen er der forskellige synspunkter med hensyn til det forhold, at karaktererne ikke tæller på eksamensbeviset.

Det fremhæves, at fraværet af det løbende "karakterpres" skaber bedre rammer for læring, i den forstand at man ikke skal være bange for at dumme sig i klassen, eller i forbindelse med afleveringer. Nogle beskriver, at de har en anden "ro på", end de synes, de har haft på tidligere uddannelser, og at de for første gang trives i et uddannelsesmiljø – man får "flere chancer" og "færre nederlag".

"Man fjerner også en masse nederlag ved ikke at få karakterer. Også det med at få det ned på papir, og det tæller med hensyn til den uddannelse, du skal komme ind på. At du har lavet en lorte-aflevering eller lignende. Vi har mange afleveringer i løbet af året, og hvis de alle sammen talte … jeg har virkelig nogle gange afleveret noget lort."

"Det er dejligt at komme til eksamen, når du afslutter et fag. Så behøver du ikke at række hånden op og plapre op. Nogle er generte og tilbageholdende, og det er rart for dem ikke at skulle række hånden op hele tiden. Så længe man følger med og kan sine ting, så er det godt."

Der er dog også eksempler på kursister, der fremhæver negative sider ved ikke at få årskarakterer på eksamensbeviset. Nogle oplever således, at der er et mindre incitament til at aflevere og forberede sig i løbet af skoleåret, når det alligevel ikke "tæller". Når der ikke er årskarakterer, kan der altså for nogle kursister være brug for nogle andre mekanismer, der er med til at strukturere forløbet og holde dem til ilden løbende.

Interviewene viser, at der er forskel på, hvordan kursisterne forskellige steder får løbende feedback med hensyn til, om karakterer indgår, og om der indgår mundtlig eller skriftlig feedback. Ifølge interviewene er der derudover forskel på, om kursisterne føler sig motiverede af karakterer i tilbagemeldingerne eller omvendt.

Blandt de kursister, vi har interviewet, tegner sig et billede, hvor de kursister, der er relativt stærke rent fagligt, ser mest positivt på karakterer. For nogle af disse kursister er karaktererne et vigtigt pejlemærke, der motiverer dem til at gøre en indsats – i nogle tilfælde med særligt henblik på optagekrav på videregående uddannelser.

"Jeg ville gerne have karakterer, ikke fordi det behøver at stå nogen steder, men det motiverer mig, at jeg får at vide, at jeg laver et godt stykke arbejde, når jeg afleverer. Ellers afleverer man bare noget lort."

Der er dog også mange kursister, der oplever, at det kan være demotiverende at få karakterer, hvis karaktererne ikke er så gode. Disse kursister oplever at "miste modet" frem for at blive motiverede til at "give den en ekstra skalle."

"Jeg ville hellere undgå karakterer. Jeg ved, at hvis jeg får dårlige karakterer i noget, så giver jeg op. Så det er demotiverende for mig. Så gider jeg ikke engang prøve, for så har læreren stemplet mig."

Kursisterne fremhæver betydningen af feedback, og det er tydeligt, at de fagligt usikre kursister i meget høj grad har behov for løbende feedback, og at deres motivation i høj grad påvirkes af feedbacken. Det gælder naturligvis også i forbindelse med karaktergivningen – både når det gælder lave karakterer, og når det gælder høje karakterer, så det bliver tydeligt for den enkelte kursist, hvad det er, der er lagt vægt på, og hvad der skal forbedres fremadrettet.

"Nogle lærere giver karakterer uden en kommentar. Karakteren siger ikke noget i sig selv, og hvis man ikke får at vide, hvad man skal forbedre, kan det være lige meget."

Læringsmiljøet på hf

Hf udbydes både på VUC'er, på gymnasier og på hf-kurser. Alene disse forskellige rammer betyder, at der er et varieret læringsmiljø på hf. Interviewene peger desuden på, at der er forskel på læringsmiljøet på forskellige uddannelsessteder af samme institutionstype. Når vi taler med kursisterne om læringsmiljøet på hf, er det således et ret forskelligt miljø, de beskriver og forholder sig til.

Ved læringsmiljø forstås i det følgende de rammer og det miljø, der er omkring kursisternes læring.

Eget ansvar eller tæt opfølgning

Forskellene mellem uddannelsesstederne kan overordnet set siges at afspejle to forskellige tilgange til kursistgruppen – sådan som kursisterne oplever og beskriver det. På nogle af de uddannelsessteder, vi har besøgt, oplever kursisterne, at de på hf bliver mødt af et miljø, der lægger vægt på, at de er voksne og selvstændige, og som er præget af ansvar for den enkelte med hensyn til fremmøde, deltagelse og afleveringer. Andre uddannelsessteder vægter ifølge kursisterne en udpræget opfølgning og støtte med hensyn til kursisternes deltagelse i form af fx tæt opfølgning på fravær og manglende afleveringer og tæt dialog om progression, trivsel mv.
På de uddannelsessteder, hvor det voksenpædagogiske miljø vægtes højt, opleves det som positivt for kursisterne, at de bliver taget imod som voksne og i en ligeværdig relation, men tilgangen tolkes også af flere som en "ligegyldighed", der kan virke demotiverende.

"Det er mere fra voksen til voksen end fra voksen til barn. Det er meget frit. De sagde til at starte med, at vi var de voksne."

"Sådan noget med fravær er de lidt ligeglade med her på skolen. Inden vinterferien var jeg oppe på 20 %, og jeg har ikke hørt noget fra dem. Så for mig er det godt, for ellers var jeg blevet smidt ud. Men de virker lidt ligeglade."

På de uddannelsessteder, hvor det opfølgende aspekt vægtes højt, opleves det omvendt ikke som negativt eller umyndiggørende af hverken yngre eller ældre kursister. Her fremhæver kursisterne selv, at de ofte har brug for "et los i røven" og en struktur, der sikrer, at man "får taget sig sammen".

Kursisterne fremhæver særligt lærernes indstilling – at de har tid og lyst til at hjælpe med det, der er svært, og at de holder skarpt øje med fravær og manglende afleveringer. Kursisterne fremhæver det afgørende i, at man som kursist ikke opfattes som "dum" eller "doven",

men faktisk får den hjælp, man har brug for. Denne tilgang opleves som noget særligt for hf set i forhold til andre uddannelser, kursisterne har erfaringer med. Nogle kursister beskriver således en rummelighed i læringsmiljøet både internt mellem kursisterne og i kursisternes relationer til lærerne, som de lægger stor vægt på.

"Der er meget kontrol her, de er meget obs på eleverne, hvilket er rigtig godt, da du så kan få et los i røven, hvis du har brug for det."

"Der er gode lærere, som vil hjælpe en. I folkeskolen, hvis du ikke kunne finde ud af noget, så var du bare doven og gad ikke. Hvis man ikke forstår noget, så hjælper de gerne og forklarer det, man ikke forstår. De har tid til det, det kan være svært med så stor en klasse, men heldigvis er der nogle gange dobbeltlærer".

Lærertutorens rolle
Kursisterne lægger stor vægt på, at der er fokus på deres trivsel både fagligt og personligt.

"Der er en fornemmelse af, at der en god støtte, hvis du får det skidt. Vi startede med at have makkerskabsgrupper med fokus på trivsel med forløb om, hvordan man har det godt i en klasse. Det gjorde, at man kom godt ind i klassen. Studievejlederen virker som én, man kan snakke med, og som ikke bare skal have en videre. Der er masser af støtte og fokus på den enkelte."

Det er lovbestemt, at alle kursister på hf har en lærertutor, men der lader til at være forskel på, om kursisterne oplever, at tutoren reelt er en støtte. Interviewene viser desuden, at også studievejledere og andre lærere kan spille en vigtig rolle for, at kursisterne oplever, at de får hjælp undervejs, hvis de har behov.

Nogle steder fortæller kursisterne, at de regelmæssigt taler med lærertutoren. Disse kursister fremhæver, at der er en tæt relation til støttepersonerne på uddannelsen og et stort fokus på både klassefællesskabet og den enkeltes trivsel, som de er glade for. Andre kursister oplever lærertutoren som mere perifer. Kursisterne fremhæver i den forbindelse, at det er vigtigt, at lærertutoren er en af deres egne lærere, som de kender, og at det er vigtigt, at det er én, man kan snakke med om mange ting – også ting, der ligger uden for skolen. Her er det kursisternes oplevelse, at der er forskel på, hvordan lærerne går til opgaven.

"Vi er alle sammen delt op, hvor vi en gang om måneden er nede og snakke med tutoren i gruppen. Hvis man har nogle problemer, så kan man lige snakke med studievejleder eller en anden person om sine problemer, så ens problemer bliver hurtigt løst."

"Når det er nogle lærere, vi slet ikke har, der er vores tutorer, virker det lidt mærkeligt, fordi de ikke kender os. Man har ikke lyst til at betro sig til nogen, man ikke kender."

Overskuelighed i dagligdagen
På nogle af de besøgte uddannelsessteder arbejdes med lektieintegrering og brug af tablets i undervisningen som en måde at gøre skoledagen og uddannelsen mere overskuelig på. Dette modtages meget positivt af kursisterne, og de lægger vægt på, at dette adskiller hf fra stx – og at disse arbejdsformer passer bedre til dem.

Nogle kursister tillægger det stor betydning, at der arbejdes med lektiereducering på netop deres hf-sted. Kursisterne trives godt med, at de har fri, når de kommer hjem, da de tidligere har haft svært ved at få lavet lektier. Det giver rum for, at man kan passe et erhvervsarbejde ved siden af skolen, og giver mulighed for at få en kvalificeret hjælp til lektierne, som man ellers ikke ville have mulighed for at få. Kursisterne fremhæver, at det giver et "overskud", som er af stor betydning for deres muligheder for at gennemføre uddannelsen.

På nogle uddannelsessteder bruges tablets gennemgående i undervisningen i stedet for bøger og printede materialer. Kursisterne lægger her vægt på, at en tablet giver dem en lettere adgang til forberedelsen end bøger, materialer og notater, som man skal huske og holde styr på.

"IPad'en er smart, fordi det hele er samlet et sted. Man skal ikke holde styr på så meget. Alt er samlet, notater, mapper, bøger osv. Alt er i iPad'en."

"Det lektiereducerede, det giver ti gange mere overskud. Det lektiefri hjælper for en som mig, som har meget at tænke på med egen lejlighed osv., der er meget, man skal nå, det er fedt at lave sine lektier her."

Holddeling og undervisningsdifferentiering
Hf på både VUC'er, gymnasier og hf-kurser har såvel ældre som yngre kursister og kursister med meget forskellige motiver og forskellig motivation for uddannelsen. Det er derfor en udfordring at sikre en undervisning og et undervisningsmiljø, der kan rumme alle.

Nogle hf-uddannelser arbejder med forskellig holddeling for at afhjælpe denne udfordring. Det kan være en opdeling i linje, enten i form af en faglig toning eller rettet

mod en bestemt videregående uddannelsesretning, eller det kan være inddeling af hold efter alder, hvor man samler de ældre kursister i en klasse. Der er også eksempler på opdeling efter fagligt niveau på tværs af klasser i nogle fag.

Der ses ingen entydige mønstre i kursisternes oplevelse af de forskellige principper for holddeling, og det er et område, der med fordel kunne undersøges nærmere.

Interviewene peger dog på, at kursisterne i høj grad værdsætter diversiteten og forskelligheden både aldersmæssigt og fagligt og ser det som et positivt særkende ved hf.

Selvom aldersgennemsnittet på hf ikke er højere end 18,9 år ved uddannelsesstart, opleves det væsentligt for kursisterne, at aldersgennemsnittet er højere end på fx stx. Der er for dem stor forskel på at være 16-17 år og komme direkte fra 9. klasse og så at være 18 eller 19 år og have "prøvet noget andet". Rent fagligt værdsætter kursisterne muligheden for at bruge og få hjælp af hinanden.

"Vi er også gode til at hjælpe hinanden. Vi ved godt, hvem som er god til hvad. Specielt i de fag, hvor der ikke er dobbelt dækning, men også, hvis det ikke er nok med to lærere. Vi ved godt, hvem vi skal gå til, hvis vi har brug for hjælp af hinanden."

Undervisningsdifferentiering er centralt for kursisternes oplevelse af udbyttet af undervisningen. Samtidig peger nogle af kursisterne på, at man skal være varsom med en decideret niveaudeling, hvor kursisterne mister muligheden for at få hjælp af andre, fagligt stærkere kursister.

Det sociale miljø

I forlængelse af de forskellige tilgange til læringsmiljøet ses også forskellige tilgange til og rammer for det sociale miljø.

Gennemgående er det en tendens i interviewene, at kursisterne beskriver, at der er et godt socialt miljø på det enkelte hold, som ofte er centreret omkring den forskellighed – og accept af forskelle – der ifølge kursisterne er vigtig for hf. Det betyder meget for de interviewede kursister med denne samhørighed i klassen.

"Jeg kommer også for at se menneskerne. Alle er glade, og vi har det godt sammen og et godt sammenhold. Det er ikke bare, når vi arbejder i grupper, at vi er sociale. Det er dejligt, at man kan komme og have en dårlig dag, som så bliver lysnet op."

De interviewede kursister deltager imidlertid i mindre grad i fælles aktiviteter uden for skoletiden og beskriver, at der kun i begrænset omfang er sociale aktiviteter for hf-kursisterne på tværs af hold på uddannelsesstederne. Nogle kursister efterspørger mere socialt fællesskab på tværs af hf-klasser på institutionen.

Det sociale miljø lader til at være præget af, at kursisterne har forskellige livssituationer. En del kursister har familie, børn, fritidsjobs og et allerede etableret socialt liv ved siden af hf, og også aldersforskellene på det enkelte hold lader til at gøre fællesskabet meget knyttet til klassen.

Herudover ser det ud til, at rammerne på den enkelte hf-uddannelse har betydning. På de almene gymnasier indgår hf-klasserne på en institution med et udpræget ungdomsmiljø, mens der på VUC i højere grad er et voksenmiljø. Begge steder gælder imidlertid, at institutionen også – eller primært – udbyder andre uddannelser. På hf-kurserne er institutionen typisk koncentreret om hf-kursisterne. Der findes imidlertid kun få hf-kurser i landet.

Med det forbehold, at vi kun har besøgt i alt fem uddannelsessteder, lader det til, at det er nemmere at skabe et tværgående socialt miljø på hf-kurset, hvor der primært er hf-kursister. På de besøgte VUC'er efterspørger kursisterne mere socialt på tværs af hf-klasserne. På gymnasierne nævner flere kursister, at de er velkomne, men sjældent deltager i de sociale arrangementer, hvor eleverne fra stx dominerer. Her er nogle af hf-kursisternes vurderinger også, at det ikke er et socialt miljø tilsvarende det på stx, de søger.

Betydningen af det sociale miljø på hf kunne med fordel undersøges yderligere, idet det er tydeligt, at kursisterne vægter det sociale højt, men ikke tiltrækkes af det ungdomsmiljø, som kendetegner stx.

"Det er kun stx'erne, der kommer til festerne, de har mere sammenhold, og de kommer til festerne. Der er også så mange af dem, og de fylder meget."

"Det eneste sociale, der har været på skolen, er det med introturen."

MØD EN HF-KURSIST

Peter er 19 år og førsteårskursist på hf, Københavns Åbne Gymnasium

At finde en ungdomsuddannelse, der passede, tog tid

Efter 9. klasse startede jeg på stx. Men jeg valgte efter halvandet år at skifte gymnasium, fordi jeg ikke følte, at jeg hørte til der, og håbede, at jeg passede bedre ind det nye sted. Efter et halvt år følte jeg igen, at det ikke rigtig passede. Faktisk blev jeg i tvivl, om jeg overhovedet skulle bruge en gymnasial uddannelse, så jeg besluttede at stoppe. Jeg holdt en pause på tre-fire måneder, hvor jeg arbejdede en-to dage om ugen, men ellers lå jeg bare derhjemme og slappede af ved tv'et. Det var ret kedeligt, så jeg begyndte at søge på andre uddannelser. Her fandt jeg EUX og valgte tømreruddannelsen. I starten var det hele rigtig fint, men da jeg kom lidt længere ind i uddannelsen, kunne jeg mærke, at det her var rigtig hårdt for min krop. Jeg ville ikke have, at min krop blev ødelagt i en alder af 25-30 år. Det resulterede i, at jeg blev væk fra skolen, og til sidst valgte jeg at droppe ud. Jeg holdt derefter et helt år fri, hvor jeg fik et fuldtidsarbejde i en delikatesse og så en-to gange om ugen i min gamle ungdomsklub. Jeg knoklede ret meget og syntes, at det var ret hårdt. Jeg ville tilbage til skolen og have en ungdomsuddannelse, så jeg ikke bare skulle gå og arbejde hele livet.

Hf åbner flere døre
Jeg valgte hf, fordi jeg var blevet gammel, eller i hvert fald for gammel til stx. Jeg har også to søskende, som har gået på hf, og de har været rigtig glade for det. Jeg tænkte, at jeg ville give det en chance. Men jeg er også blevet klogere med årene og tænker mere over tingene nu. Alting har en konsekvens. Sådan tænkte jeg ikke, da jeg gik på stx og var 16 år. Jo ældre man bliver, jo mere bevidst bliver man om den store betydning, en ungdomsuddannelse har. Det siger sig selv: Hvis man ikke får en ordentlig uddannelse, kan man ikke få et ordentligt arbejde. Hf giver mig flere uddannelsesmuligheder senere i livet.

Hf motiverer mig mere
Min oplevelse af hf er rigtig god. Jeg går i voksenklassen, som det hedder. Vi er på nogenlunde samme alder, og det passer mig rigtig godt. Jeg går i en lektiereduceret klasse, hvor vi kun får afleveringer for. Jeg lærer ikke noget af lektier. På hf skal man til eksamen i alle fag, og derfor betyder lektier ikke det helt store. På stx kommer man ikke op i alle fag, så hvis du ikke er god til at række hånden op i timerne, og du ikke kommer op i det fag, så kommer det tal til at afgøre din fremtid. Den tanke kan jeg ikke lide. Hvis jeg får en dårlig karakter, så giver jeg op.

På hf kan jeg jo altid bare gøre det bedre til eksamen, hvis jeg ikke er enig i en karakter. Hf motiverer mig bare mere. Måske er det også, fordi jeg er blevet ældre. Da jeg startede på gymnasiet, handlede det meget om det sociale med vennerne, og der tænkte jeg ikke så langt ind i fremtiden. Det gør jeg nu.

Lang videregående uddannelse lokker indtil videre
Jeg er ikke 110 % sikker på, hvad jeg vil, endnu. Lige nu er jeg mest optaget af en uddannelse, der hedder virksomhedskommunikation, på Syddansk Universitet. Min bror læser den med spansk, men jeg kan ikke få spansk på min hf, så jeg vil tage engelsk i stedet for. Jeg synes virkelig, at den lyder spændende.

Uddannelsesvalg efter hf

81 % af de hf-studenter, der blev færdige i 2011, gik i gang med en uddannelse inden udgangen af 2013, og 73 % var stadig i gang med en uddannelse ved udgangen af 2013. Det er en stigning set i forhold til årgangen fra 2005. Hf-studenterne – særligt kvinderne – orienterer sig i høj grad mod de mellemlange videregående uddannelser, mens det særligt er ældre mandlige studenter, der vælger lange videregående uddannelser. En del hf-studenter vælger dog også en erhvervsuddannelse efter hf. Der er forskel på hf-studenternes uddannelsesmønstre alt efter alder og køn.

Hf-studenternes uddannelsesmønstre 2011

For at belyse hf-studenternes uddannelsesmønstre efter hf tager vi udgangspunkt i hf-kursister, som blev studenter i 2011. I de følgende analyser følger vi disse hf-studenter i godt to år, efter at de er blevet studenter, og ser på deres uddannelsesvalg frem til udgangen af 2013.

Fokus er på, hvor mange der begynder på en uddannelse efter hf, hvor stor en del som ved udgangen af 2013 stadig er indskrevet på en uddannelse, samt hvilke uddannelser hf-studenterne vælger.

Hf-studenterne er i fokus, men for at perspektivere resultaterne sammenlignes hf-studenterne med studenter fra samme årgang fra stx. Analysen er afgrænset til en sammenligning med stx, som har vægt på de samme faglige hovedområder som hf. De erhvervsgymnasiale uddannelser indgår således ikke i analysen. Hf-studenterne fra 2011 er desuden sammenlignet med hf-studenterne fra 2005 for at se, om der er en væsentlig udvikling i denne periode.

HVEM ER HF-STUDENTERNE?

I 2011 fuldførte 5.152 personer en toårig hf. 60 % af studenterne var kvinder, og hf-studenterne var i gennemsnit 20 år gamle, da de blev studenter. Til sammenligning var studenter fra stx i gennemsnit 19 år gamle, og 62 % var kvinder.

Kilde: EVA's registeranalyse på baggrund af data fra Danmarks Statistik.

Overgangen til uddannelse efter hf

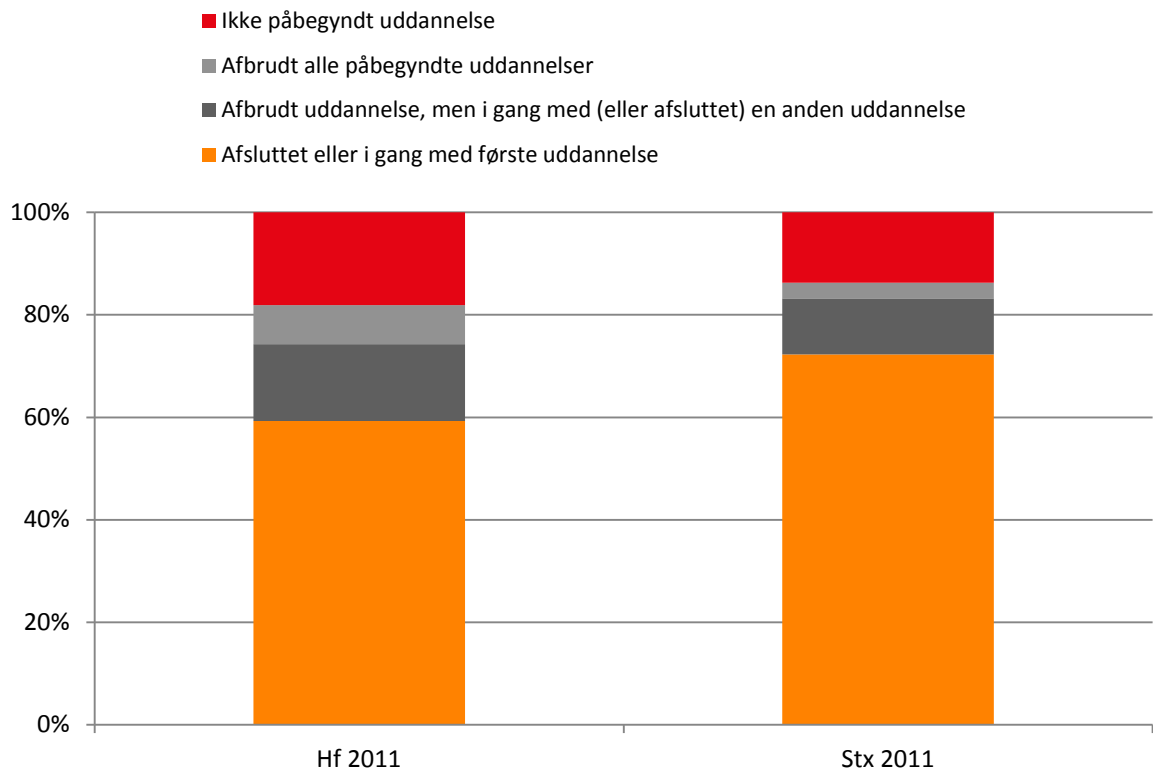
81 % af hf-studenterne fra 2011 påbegyndte en uddannelse inden udgangen af 2013 – altså godt to år efter at de blev studenter – enten en videregående uddannelse eller en erhvervsuddannelse. Det er en stigning på 8 procentpoint set i forhold til årgangen, der blev færdig i 2005. Overgangsandelen til uddannelse er lidt større for stx-studenterne, hvor 86 % er begyndt på en uddannelse. Her er overgangsandelen tilsvarende øget siden 2005.

Ser vi på, hvor mange af studenterne fra 2011 der stadig var i gang med en uddannelse ved udgangen af 2013, er tallet lidt mindre – nemlig 73 %. Her er forskellen til stx lidt større, da 83 % af stx-studenterne fra 2011 var i gang med en uddannelse ved udgangen af 2013.

Inden for perioden er der således en større andel af hf-studenterne, der afbryder en uddannelse og ikke går i gang med en anden uddannelse. Det drejer sig om 8 % af hf-studenterne mod 3 % af stx-studenterne. Desuden er der en lidt større andel af hf-studenterne fra 2011 (15 %) end studenterne fra stx (11 %), der har skiftet uddannelse i løbet af de to år.

I forbindelse med sammenligningen af disse tal er det naturligvis vigtigt at tage højde for, at elevsammensætningen på de to uddannelser er meget forskellig med hensyn til både kursisternes faglige forudsætninger fra grundskolen og deres sociale baggrund i form af forældrenes uddannelsesmæssige baggrund. Netop disse forhold har statistisk set betydning for kursisternes frafald og gennemførelse.

Figur 3: Studenternes uddannelsesstatus ved udgangen af 2013

Figuren viser uddannelsesstatus for hf-studenterne årgang 2011 ved udgangen af 2013 sammenlignet med stx-studenterne.
Kilde: EVA's registeranalyse på baggrund af data fra Danmarks statistik

Hf-studenterne går hurtigere i gang med videre uddannelse

Mens der er lidt færre hf-studenter end stx-studenter fra 2011, der går i gang med en uddannelse inden udgangen af 2013, går de hf-studenter, der begynder på uddannelse, hurtigere i gang. 40 % af de hf-studenter, der har påbegyndt en uddannelse, er startet samme år, som de blev færdige med hf. Til sammenligning gør det sig gældende for 22 % af studenterne fra stx, der dermed i højere grad tager et eller flere sabbatår inden den videre uddannelse. Der er således her tegn på en gruppe af kursister, som er relativt målrettede og effektive med hensyn til deres uddannelsesvej.

Set over tid er der tale om en stigning i andelen af hf-studenter, der går i gang med en uddannelse, samme år som de færdiggør hf.

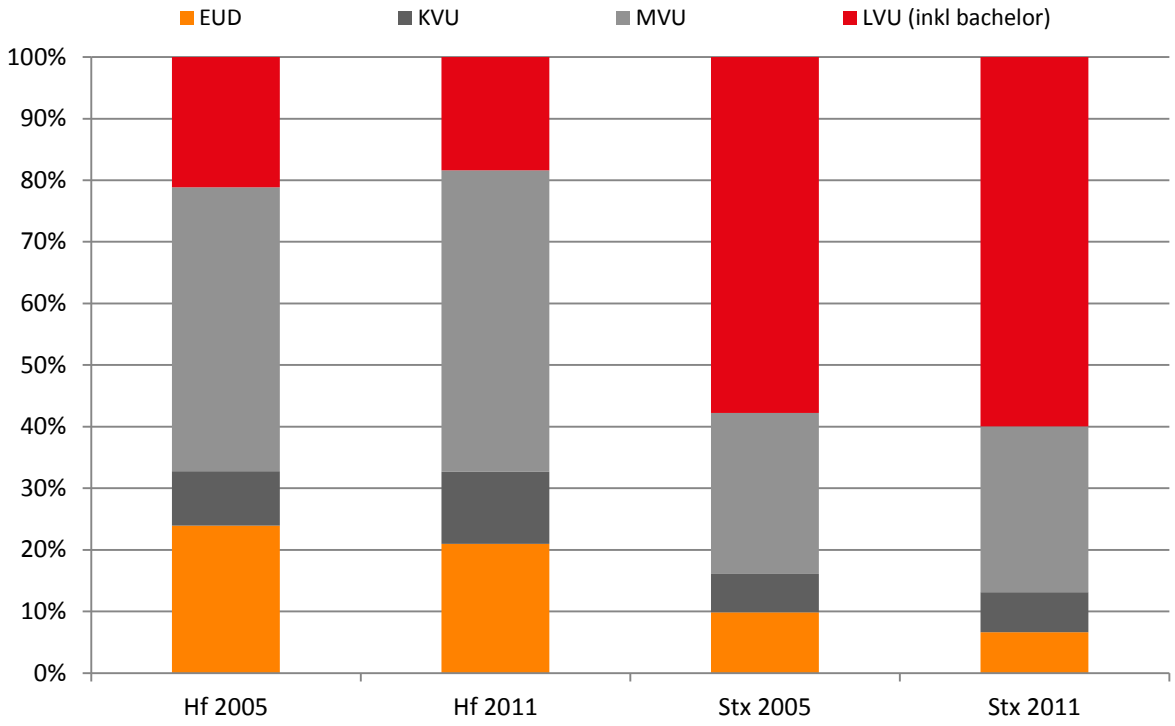
BRUG AF GYMNASIALE SUPPLERINGSKURSER

18 % af hf-studenterne fra 2011 supplerede med gymnasiale suppleringskurser (gsk'er) inden for to år efter fuldført hf. Det var til sammenligning 12 % af stx-studenterne fra 2011, der supplerede med gsk.

Det er navnlig de hf-studenter, der vælger en lang videregående uddannelse, der supplerer med gsk, og matematik er det fag, der hyppigst suppleres med.

Kilde: Undervisningsministeriets baggrundsmateriale til hf-udvalget 2014, Hf i tal.

Figur 4: Hvad vælger de hf-studenter, der begynder på en uddannelse?

Figuren viser, hvilke uddannelser de studenter, der begyndte på en uddannelse, valgte. Uddannelsesvalget er vist for hhv. hf-studenter og stx-studenter årgang 2005 og 2011. Uddannelsesvalget er opgjort som de uddannelser studenterne har påbegyndt hhv. ved udgangen af 2007 og udgangen af 2013.

I det følgende zoomer vi ind på den del af hf-studenterne, der begyndte på en uddannelse godt to år efter, at de havde afsluttet hf. For 2011-årganen drejer det sig om 4157 hf-studenter. Figuren ovenfor viser, hvilke uddannelser de begyndte på, og sammenligner denne gruppes uddannelsesvalg med hf-studenter fra årgang 2005 og med stx-studenter, der er begyndt på en uddannelse i samme periode.

Mellemlange videregående uddannelser dominerer uddannelsesvalget for hf-studenter

Hf-studenternes uddannelsesvalg er kendetegnet ved, at mange orienterer sig mod de mellemlange videregående uddannelser. Hf-studenternes uddannelsesvalg adskiller sig dermed meget fra stx-studenternes.

47 % af de hf-studenter, der begyndte på en uddannelse, valgte en mellemlang videregående uddannelse; det gjaldt 25 % af stx-studenterne. Omvendt er der en langt mindre andel, nemlig 19 %, der valgte en lang videregående uddannelse, mod 61 % af de stx-studenter, der begyndte på en uddannelse.

Mange orienterer sig mod erhvervsuddannelserne

Forholdsvis mange hf-studenter, der begyndte på en uddannelse efter hf, orienterede sig mod erhvervsuddannelserne og ikke de videregående uddannelser. 23 % af de studenter, der gik i gang med en uddannelse, valgte en erhvervsuddannelse og begyndte på enten et grundforløb eller et hovedforløb efter hf, mens det gjaldt omkring 8 % af de stx-studenter, der begyndte på en uddannelse.

Fra 2005 til 2011 er der sket en lille forskydning i billedet af, hvilke uddannelser hf-studenterne orienterer sig mod. I 2011 valgte en lidt større andel korte og mellemlange videregående uddannelser set i forhold til i 2005, mens hf-studenterne i 2005 i lidt højere grad valgte erhvervsuddannelser og lange videregående uddannelser.

MEST POPULÆRE UDDANNELSER

Top-5, korte videregående uddannelser
(I alt 481 personer har valgt en kort videregående uddannelsen)
1. Mediedesign, kommunikation og formidling (19 %)
2. Finansøkonomi (16 %)
3. IT (11 %)
4. Serviceøkonomi (10 %)
5. Markedsføringsøkonomi (10 %)

Top-5, lange videregående uddannelser
(I alt 793 personer har valgt en lang videregående uddannelse)
1. Erhvervsøkonomi, HA (13 %)
2. Jura (11 %)
3. Psykologi (7 %)
4. Samfundsvidenskab (6 %)
5. Datalogi-IT (4 %)

Top-5, mellemlange videregående uddannelser
(I alt 1.936 personer har valgt en mellemlang videregående)
1. Pædagog (36 %)
2. Folkeskolelærer (17 %)
3. Sygepleje (14 %)
4. Socialrådgivning og formidling (7 %)
5. Fysioterapi (5 %)

Top-5, Erhvervsrettede grundforløb
(I alt 784 personer har valgt et erhvervsrettet grundforløb)
1. Det merkantile område (46 %)
2. Mad til mennesker (14 %)
3. Dyr, planter og natur (7 %)
4. Bygge og anlæg (6 %)
5. Strøm, styring og it (5 %)

Note: Procenterne er beregnet som andelen af de hf-studenter, der begyndte på hhv. en kort videregående uddannelse, en mellemlang videregående uddannelse, en lang videregående uddannelse og et erhvervsrettet grundforløb. Der er kun vist top-5 inden for de erhvervsrettede grundforløb og ikke hovedforløb. De 784 personer er således kun en del af de i alt 947 personer, der begyndte på en erhvervsuddannelse, idet resten begyndte på et hovedforløb.

Der er stort set ikke forskel på, hvilke videregående uddannelser studenter fra VUC og studenter fra gymnasier og hf-kurser vælger.

De mest populære uddannelser

Ser vi på de mest valgte uddannelser for hf-studenterne, er særligt pædagoguddannelsen meget populær, idet samlet set 18 % af hf-studenterne fra 2011, der begyndte på en uddannelse i perioden, valgte pædagoguddannelsen. Dette svarer til 36 % af de hf-studenter, der begyndte på en mellemlang videregående uddannelse.

De næstmest populære uddannelser for hf-studenterne ligger også inden for det mellemlange videregående uddannelsesområde, nemlig folkeskolelærer, som 8 % af dem, der begyndte på en uddannelse, valgte, og sygepleje, som blev valgt af 6 % af de hf-studenter fra 2011, der begyndte på en uddannelse inden udgangen af 2013.

Ser vi på de hf-studenter, der begyndte på et erhvervsrettet grundforløb, ser vi, at det navnlig er det merkantile område, som tiltrækker hf-studenterne, idet 46 % af dem, der begyndte på et erhvervsrettet grundforløb, begyndte på det merkantile grundforløb (svarende til 4 % af alle de hf-studenter, der begyndte på en uddannelse).

Inden for de lange videregående uddannelser er erhvervsøkonomi og jura de mest valgte uddannelser for hf-studenterne med hhv. 13 og 11 % af dem, der begyndte på en lang videregående uddannelse. Det svarer i begge tilfælde til 2 % af den samlede andel af hf-studenter, der påbegyndte en uddannelse.

Ældre og yngre har forskellige uddannelsesmønstre

De ældre hf-studenter begynder generelt hurtigere på uddannelse efter hf end yngre. Mens 89 % af hf-studenterne på 22 år eller derover har påbegyndt en uddannelse ved udgangen af 2013, er det 80 % af den yngste gruppe på 18 år eller derunder. Af de hf-studenter på 22 år eller derover, der begynder på en uddannelse, begynder 58 % samme år, som de blev studenter, mens det tilsvarende gælder 34 % af de yngste studenter under 18 år.

FORSKELLE PÅ KØNNENES UDDANNELSESVALG

	EUD	KVU	MVU	LVU	Total
Mandlige studenter fra hf (2011)	23 %	15 %	36 %	25 %	1.569
Kvindelige studenter fra hf (2011)	23 %	9 %	53 %	15 %	2.579
HF-studenter, total (2011)	23 %	12 %	47 %	19 %	4.157
Mandlige studenter fra stx (2011)	9 %	7 %	19 %	66 %	7.207
Kvindelige studenter fra stx (2011)	8 %	6 %	29 %	57 %	12.405
Stx-studenter, total (2011)	8 %	6 %	25 %	61 %	19.612
Mandlige studenter fra hf (2011)	23 %	15 %	36 %	25 %	1.569
Kvindelige studenter fra hf (2011)	23 %	9 %	53 %	15 %	2.579
HF-studenter, total (2011)	23 %	12 %	47 %	19 %	4.157

Kilde: EVA's registeranalyse på baggrund af data fra Danmarks statistik

De ældre studenter (over 22 år) er også dem, der oftest begynder på lang videregående uddannelse – 29 % af denne gruppe vælger en lang videregående uddannelse mod 11 % af de yngste under 18 år.

Forskel på kønnenes uddannelsesvalg

Vi ser en forskel på kønnenes uddannelsesvalg efter hf. Især de kvindelige hf-studenter orienterer sig mod de mellemlange videregående uddannelser. 53 % af de kvindelige hf-studenter fra 2011, der påbegyndte en uddannelse inden udgangen af 2013, valgte en mellemlang videregående uddannelse, mens det var tilfældet for 37 % af mændene. Også for stx-studenterne er der flere kvinder, der vælger mellemlange videregående uddannelser, selvom forskellen her er lidt mindre – jf. tabellen nedenfor.

Mandlige hf-studenter orienterer sig i væsentlig højere grad end de kvindelige mod lange videregående uddannelser og korte videregående uddannelser. Mens 25 % af mændene vælger en lang videregående uddannelse, er det kun 15 % af kvinderne.

Tendensen for de lange videregående uddannelser er dermed, at disse uddannelser oftere vælges af ældre, mandlige hf-studenter.

De unge mandlige studenter halter efter

De mandlige hf-studenter halter en smule efter de kvindelige. 85 % af de kvindelige hf-studenter er begyndt på en uddannelse, to år efter at de blev studenter, mens det kun er 78 % af mændene. En større andel af kvinderne end mændene holder desuden ved deres oprindelige uddannelse inden for perioden, mens mænd i højere grad skifter uddannelse eller afbryder en uddannelse uden at gå i gang med en anden inden for den undersøgte periode.

Forskellen på mænds og kvinders overgang til videre uddannelse skyldes især de yngste hf-studenter. Mens 13 procentpoint flere kvinder end mænd i gruppen på 18 år eller derunder begynder på videre uddannelse, er forskellen minimal, når studenter på mere end 20 år sammenlignes på tværs af køn. Kønsforskellen med hensyn til frafald er ligeledes særligt tydelig for de yngre studerende. Der er dermed en gruppe af yngre, mandlige hf-studenter, der ikke er særligt studieaktive. Af de mænd, der var 18 eller derunder, da de blev studenter i 2011, er fire ud af ti ikke studieaktive ved udgangen af 2013.

HOVEDPOINTER

Overgang til videregående uddannelse
81 % af hf-studenterne fra 2011 begyndte på en uddannelse inden udgangen af 2013, enten en videregående uddannelse eller en erhvervsuddannelse. Der er tale om en lidt mindre andel end for stx-studenterne, hvor andelen er 86 %. Andelen, der går i gang med videre uddannelse, er for både hf- og stx-studenter steget siden 2005.

Hf-studenterne går i gang med uddannelse hurtigere end stx-studenterne, idet en større andel går i gang inden for det første år. Det understøtter billedet af, at der blandt kursisterne på hf er en gruppe, som er meget målrettede på deres vej igennem uddannelsessystemet.

En udfordring er dog, at en mindre andel af hf-studenterne (73 %) set i forhold til stx-studenterne (83 %) er i gang med en uddannelse ved udgangen af 2013. Hf-studenterne falder altså i højere grad fra inden for perioden end stx-studenterne. Desuden orienterer en relativt stor andel af hf-studenterne sig mod erhvervsuddannelse, idet 23 % af de hf-studenter, der begyndte på en uddannelse, begyndte på en erhvervsuddannelse, selvom erhvervsuddannelserne i realiteten er ungdomsuddannelser og ikke videregående uddannelser, som hf ellers er rettet imod. Det tilsvarende tal er 8 % af stx-studenterne.

Valg af uddannelse
Hf-studenterne orienterer sig i høj grad mod de mellemlange videregående uddannelser. 47 % af de hf-studenter, der begyndte på en uddannelse i perioden, valgte en mellemlang videregående uddannelse – og denne tendens er forstærket en smule siden 2005-årgangen. Der er en overvægt af kvindelige hf-studenter, der vælger en mellemlang uddannelse.

Lange videregående uddannelser vælges af 19 % af de hf-studenter, der begyndte på en uddannelse i perioden. Det er navnlig ældre hf-studenter, som bruger hf som adgang til en lang videregående uddannelse – der kan fx være tale om studenter, der sent motiveres til uddannelse. Der er desuden en overvægt af mænd i gruppen, og de starter forholdsvis hurtigt på deres uddannelse.

De yngre mandlige hf-studenter, der var under 18 år, da de blev studenter, halter bagefter med hensyn til overgangen til videre uddannelse. Således var fire ud af ti af disse hf-studenter ikke i gang med en uddannelse ved udgangen af 2013.

MØD EN HF-KURSIST

Lonnie er 29 år og førsteårskursist på hf, Aarhus Akademi

En ulykke ændrede mit uddannelsesvalg
Efter folkeskolen tog jeg på HG. Jeg færdiggjorde kun skoledelen, ikke praktikken, fordi jeg vidste, at jeg ikke skulle sidde på kontor eller stå i butik. Efter at jeg stopper på hg, får jeg nogle personlige problemer, som jeg bruger noget tid på at rette op på. Så kommer jeg til Aarhus og falder for tjenerfaget og begynder derfor på en uddannelse som tjener. Jeg var faktisk rigtig glad for uddannelsen og faget, men blev kørt ned af en bil. Det gav mig varige mén med en dårlig hofte og hovedpine, som jeg stadigvæk kæmper med i dag. Som tjener går man mange kilometer hver dag, og det kunne jeg ikke mere pga. hoften.

For at komme videre i uddannelsessystemet begyndte jeg på enkeltfags-hf på VUC. Dengang vidste jeg ikke lige, hvad jeg ville være, og den gymnasiale uddannelse giver flest muligheder. Men samtidig er jeg heller ikke den bedste boglige elev, så jeg vidste, at det ikke skulle være tre år som med stx, så ville jeg ikke kunne gennemføre. Jeg fik aldrig afsluttet fagene, fordi jeg fødte lige op til eksamen.

Efter barsel med min datter valgte jeg så at starte på hf på Aarhus Akademi. Jeg ville ikke tilbage til VUC og enkeltfag. Det kunne jeg ikke overskue. Jeg var dog lidt spændt på, om jeg kunne klare det med mit hoved og alle de lektier. Pga. ulykken kan jeg ikke koncentrere mig så lang tid ad gangen, da jeg får hovedpine. Men for mig var det vigtigt at få en ungdomsuddannelse for at kunne komme videre. Samtidig må uddannelsen ikke være for lang, for det kan jeg ikke klare med mit hoved. Men to år, det kan jeg godt overskue.

Lærerne er en stor støtte
Min oplevelse af hf er meget positiv. Lærerne er supersøde til at hjælpe en og sikre at man ikke falder fra. Efter en lang sygdomsperiode overvejede jeg at stoppe, fordi jeg følte, at jeg ikke kunne følge med fagligt. Men lærerne gav mig troen tilbage. Jeg havde selv et billede af, at jeg var meget bagud fagligt, men lærerne fortalte mig, at det ikke var rigtigt. Det var rigtig vigtigt, for jeg vil jo gerne videre med mit liv sådan rent uddannelsesmæssigt. Og så kan jeg også rigtig godt lide, at karakterne på afleveringerne ikke betyder noget. Det motiverer mig meget mere at få en udtalelse – det holder mig oppe.

Min lærer har motiveret mig til at blive gymnasielærer
Jeg skal være enten folkeskolelærer eller gymnasielærer, fordi jeg gerne vil arbejde videre med matematik, og så vil jeg gerne arbejde med mennesker. Egentlig havde jeg tænkt, at jeg skulle være matematiklærer for de yngste i folkeskolen. Men min matematiklærer på hf har sagt til mig, at jeg sagtens ville kunne klare matematik på A-niveau og i stedet for blive gymnasielærer. Det har motiveret mig ret meget, og jeg er derfor begyndt at overveje det i stedet for.

Metoden bag rapporten

Rapportens datakilder

Undersøgelsen baserer sig på både kvantitative og kvalitative metoder. De to typer af datakilder supplerer hinanden i analysen af hf-kursisterne og giver forskellige vinkler på hf's funktion for kursisterne.

De kvantitative analyser bygger på registerdata fra Danmarks Statistik, mens de kvalitative data består af otte gruppeinterview med i alt 45 hf-kursister på første år på toårig hf.

Gruppeinterview blandt hf-kursister

Der blev i forbindelse med undersøgelsen foretaget otte gruppeinterview med kursister på toårig hf. Interviewene blev foretaget i perioden 26. januar til 5. februar 2015.

Gruppeinterview i førsteårs-hf-klasser

Hvert gruppeinterview blev foretaget inden for en klasse, således at seks kursister fra den samme klasse deltog i hvert interview. Gruppeinterviewet blev valgt som interviewmetode for igennem interviewet at få et billede af miljøet i den enkelte klasse og blandt de mennesker, der går i klassen. Desuden gav gruppeinterviewet mulighed for, at kursisterne kunne respondere på hinandens betragtninger og bringe nogle temaer i spil, som fra et kursist-perspektiv var vigtige, men som intervieweren måske ikke havde fokus på. Interviewene blev holdt med kursister fra samme klasse for at give en tryg ramme om interviewet. En risiko ved denne interviewform frem for enkelt-interview kan være, at de mest følsomme emner med hensyn til kursisternes baggrund måske ikke bliver berørt. Da det ikke var disse emner, der var i fokus, vurderedes det ikke at være et problem for undersøgelsen. Det var desuden projektgruppens erfaring, at kursisterne fortalte meget åbent og ærligt om deres liv og overvejelser i forbindelse med at begynde på hf.

Vi valgte at interviewe kursister på første år for at komme tæt på deres motiv for at søge ind på hf, som på dette tidspunkt lå et halvt år tilbage i tiden. Det var også væsentligt at nå en bredere gruppe, som også inkluderede nogle, som måske ville være faldet fra et år senere. Da vi interviewede i januar, havde kursisterne samtidig været i gang med hf i et halvt år og dermed fået erfaringer med og meninger om uddannelsen.

Udvælgelse af institutioner

Interviewene blev foretaget med hf-kursister fra fem forskellige hf-institutioner: et hf-kursus, to gymnasier og to VUC'er. På nogle institutioner blev der gennemført to gruppeinterview. Institutionerne blev desuden udvalgt, så de dækker forskellige demografiske forhold, så der indgår institutioner placeret i storbyer (København eller Århus), i forstad/omegn til København, i større provinsbyer og i yderområder. Desuden er der foretaget interview både på institutioner med mange hf-klasser og på institutioner med få hf-klasser.

Udvælgelse af kursister til interview

For at sikre, at interviewene repræsenterede den sammensatte kursistgruppe, har EVA på hver institution foretaget en "on site"-screening af eleverne. Dette er foregået, ved at de pågældende konsulenter har introduceret undersøgelsen og formålet med kursistinterviewene i de pågældende hf-klasser. Herefter er eleverne ved hjælp af håndsoprækning blevet bedt om at indikere, om de opfyldte specifikke kriterier. Disse kriterier var:

- Om de kom direkte fra 10. klasse
- Om de havde påbegyndt andre uddannelser
- Om de havde erhvervserfaring.

Ud fra denne screening er der blevet sammensat en elevgruppe til det enkelte interview, som har skullet afspejle mangfoldigheden af hf-kursister.

Gennemførelsen af interviewene

Inden gennemførelsen af de enkelte interview udformede projektgruppen en semistruktureret interviewguide med følgende temaer:

- Tiden inden de enkelte kursisters start på hf – herunder uddann–else og/eller arbejdserfaring og kursisternes grunde til at begynde på hf
- Kursisternes fremtidsplaner med hensyn til, hvad de gerne vil efter hf
- Uddannelsesmiljøet på hf – herunder deres personlige perspektiver på det at gå på hf.

Hvert interview blev indledt med en øvelse, hvor hver kursist blev bedt om at tegne en tidslinje, der viste tiden, inden vedkommende begyndte på hf, og hvad der ledte frem til valget om at begynde på hf. Interviewet tog udgangspunkt i disse tidslinjer og fortællinger.

Bearbejdning og analyse
Alle interview er efterfølgende transskriberet, hvorefter de har undergået en systematisk opdeling i temaer ud fra dels de emner, som var dækket af vores interviewguide, og dels evt. øvrige emner, som fremkom under interviewene. I forbindelse med identifikationen af de seks typer af begrundelser for valget af hf blev desuden anvendt en analysematrixmodel.

Registerdata om hf-kursisterne

Rapportens kvantitative analyser baserer sig på registerdata fra Danmark Statistik. Formålet med registeranalyserne har været at give deskriptive beskrivelser af hf-populationen, særligt med fokus på kursisternes uddannelsesmønstre før og efter hf.

Population

Dataudtrækket er foretaget, så samtlige påbegyndte hf-forløb fra 2003-13 er udtrukket. Disse år er valgt for at kunne se på evt. udviklinger for kursistgruppen på hf over tid. De senest tilgængelige tal fra Danmarks Statistik er fra 2013. Vi har desuden afgrænset populationen, således at vi kun ser på kursister på den toårige hf-uddannelse. Disse kursister er udvalgt på baggrund af Danmarks Statistiks uddannelsesvariabel (Udd). Derudover har vi udelukket alle personer med midlertidige personnumre, da disse ikke nødvendigvis kan identificeres på tværs af Danmarks Statistiks registre. Såfremt en person har påbegyndt hf i både 2003 og 2013, tages der udgangspunkt i det seneste år.

I kapitlet Hf-kursisterne – hvem er de, og hvor kommer de fra? er det netop optaget på hf i disse to år, vi beskriver.

I kapitlet Uddannelsesvalg efter hf er fokus på hf-kursisternes valg, efter at de har færdiggjort hf-uddannelsen. I dette kapitel ser vi således udelukkende på de hf-kursister, som har færdiggjort deres uddannelse, hvorved hf-kursister, som falder fra undervejs, ikke indgår i analyserne. Dette valg er truffet, idet vi i undersøgelsen ønskede at se på, hvad hf blev brugt til i et videreuddannelsesperspektiv, hvorfor det selvfølgelig er nødvendigt at have gennemført. Derudover har det ikke ligget i undersøgelsen at undersøge frafaldet, hvorfor dette aspekt ikke er inddraget i analyserne.

Populationen i dette kapitel er altså personer, som har fuldført toårig hf, og populationen er afgrænset til personer, som har fuldført i enten 2005 eller 2011. Igen har vi ønsket at kunne se på evt. udviklinger over tid, hvorfor to årgange er valgt. Derudover har vi ønsket at give de færdiguddannede hf-studenter en "passende" tidsperiode til faktisk at påbegynde uddannelse efter hf. For både 2005- og 2011-gruppen har vi set på deres evt. uddannelsesvalg op til udgangen af andet år efter deres færdiggørelse af hf. Dvs. at hf-studenterne, som blev færdige i 2005, har haft til udgangen af 2007, mens hf-studenterne, som blev færdige i 2011, har haft til udgangen af 2013.

I kapitlet om hf-studenternes uddannelsesudvalg sammenligner vi med stx-studenter, som blev færdige samme år, dvs. i hhv. 2005 og 2011. Stx-populationen er ligeledes defineret ud fra Danmarks Statistiks uddannelsesvariabel (Udd).

Databehandling

Data er indhentet via forskeradgangen til Danmarks Statistiks databaser og bearbejdet af EVA's projektgruppe.

Analyserne baserer sig overvejende på data indsamlet fra det komprimerede elevregister (KOET). Derudover benyttes befolkningsregisteret (BEF) samt RAS-datasættet til grundoplysninger om de enkelte kursister og med data for arbejdsmarkedsstatus før påbegyndelsen af hf. På institutionsniveau bruges institutionsregisteret (INST) samt registeret for bystørrelser (BYSTRA).

I forbindelse med projektet har projektgruppen foretaget en række væsentlige kodninger af data, som vi kort vil redegøre for her.

Data om kursisterne, og hvor de kom fra inden hf
At begynde direkte efter 10. klasse er i undersøgelsen defineret som, at man efter fuldførelse af 9. klasse inden for tre måneder er gået direkte i 10. klasse. Herefter skal man efter fuldførelse af 10. klasse så igen inden for tre måneder have påbegyndt hf for at tælle som kommende direkte fra 10. klasse.

At komme fra 10. klasse men med en uddannelsespause betyder, at man ikke opfylder ovenstående kriterier for at komme direkte fra 10. klasse, men at man samtidig ikke har nogle påbegyndte uddannelsesforløb mellem afslutningen på 10. klasse og det påbegyndte hf-forløb.

En gennemført erhvervsuddannelse defineres i undersøgelsen som gennemførelsen af et erhvervsrettet hovedforløb. Gennemførelsen af et erhvervsrettet grundforløb tæller således ikke som en gennemført erhvervsuddannelse. På samme måde defineres afbrud af en erhvervsuddannelse som påbegyndelse af et grundforløb og/eller et hovedforløb, hvor der ikke samtidig er gennemført et hovedforløb.

Arbejdsmarkedsstatus er opgjort efter Danmarks Statistiks variabel for socioøkonomisk status i forhold til den enkeltes novemberprioritering. Dette betyder, at arbejdsmarkedsstatus opgøres primo november et givent år med hensyn til indplacering af de enkelte personer, som altså foretages en gang om året. I rapporten ser vi på den enkeltes arbejdsmarkedsstatus i november, året før den enkelte påbegyndte hf. Arbejdsmarkedsstatusvariablen må således anses som en proxy for den enkeltes arbejdsmarkedsstatus, da en person kan ændre status umiddelbart før eller efter november. I indeværende rapport ser vi udelukkende på den såkaldte prioritering 1.

Data om hf-studenternes uddannelsesvalg
I analysen af uddannelsesvalg er der lagt vægt på uddannelsesvalget for alle de hf-studenter, der vælger at begynde på en uddannelse i den undersøgte periode – også dem, der når at falde fra igen inden for perioden. Dette er valgt for at give et billede af, hvilke uddannelser hf-kursisterne orienterer sig mod.

Der er set på uddannelsesvalg inden for videregående uddannelser og erhvervsuddannelser.

Analyserne

De kvantitative analyser bygger næsten udelukkende på krydstabeller. Hvor det har været relevant, er der udført chi^2-tests mellem variablene for at undersøge, om evt. sammenhænge var statistisk signifikante. Hertil er valgt et signifikansniveau på 5 %. Kun signifikante sammenhænge er medtaget i rapporten.

Øvrige tal i rapporten

Foruden de registeranalyser, der er foretaget af projektgruppen i forbindelse med undersøgelsen, refereres i rapporten en række andre data om hf-kursisterne. Disse data er hentet fra forskellige kilder, herunder Undervisningsministeriets statistikbank, regeringens baggrundsmateriale i forbindelse med gymnasieudspillet fra 2014, *Gymnasier til fremtiden*, og baggrundsmateriale til regeringens hf-udvalg, der arbejdede i foråret 2014.

Organisering

Projektet er gennemført af en projektgruppe fra EVA. Projektgruppen har bestået af følgende personer:

- Evalueringskonsulent Katrine Strange (projektleder)
- Specialkonsulent Anne Sophie Madsen
- Metodekonsulent Søren Haselmann
- Praktikant Marie Munch-Andersen.

DANMARKS EVALUERINGSINSTITUT

Østbanegade 55, 3.
2100 København Ø

T 35 55 01 01
E eva@eva.dk
H www.eva.dk

Danmarks Evalueringsinstitut udforsker og udvikler kvaliteten af dagtilbud for børn, skoler og uddannelser. Vi leverer viden, der bruges på alle niveauer – fra institutioner og skoler til kommuner og ministerier.

Læs mere om EVA på vores hjemmeside, www.eva.dk. Her kan du også downloade alle EVA's udgivelser – trykte eksemplarer kan bestilles via en boghandler.

Hf – profil og funktion
© 2015 Danmarks Evalueringsinstitut

Foto
Maria Tuxen Hedegaard og Søren Svendsen

Tryk
Rosendahls

Grafik
BGRAPHIC

Eftertryk med kildeangivelse er tilladt

Bestilles hos:
Alle boghandlere
40,- kr. inkl. moms

ISBN: 978-87-7958-824-0